Ἔτος Θ'. Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Ἀπριλίου 1892 Φύλλον 16

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐσωτερικοῦ δρ. 10.—Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 12. Ρωσίας ρβλ. 5

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Α' ἐπιμνημόσυνος ἐπιγραφὴ ἐν Ἀθήναις.
Πηγὴ ἐθνικοῦ πλούτου.
Φωτεινή. Διήγημα Π. Α. Ἀξιώτου (Τέλος).
Ἡ Μάγισσα διήγημα Σ. Μουσούρη.
Ἡ Ἀγάπη μου: Μ' ἀγαπᾷ δὲ μ' ἀγαπᾷ· ποίησις Ἰ. Μαράνου.
Αἱ πρωτεύουσαι τοῦ κόσμου: Ρώμη ὑπὸ Gaston de Boissier. Μετάφρασις Ἰ. Α. Ζυγομαλᾶ.
Φάντασμα τῆς Ἀνατολῆς μυθιστορία Πέτρου Λοτῆ (Συνέχεια).
Ψηφιδωτόν.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια—Ἐξωτερικά—Ἀρχαιολογία—Φιλολογία—Καλλιτεχνία.
Ἐφημερίδες. Ἀνέκδοτα, Περίεργα, Ποικίλα.
Ἰδιαίτερα Γράμματα
Νέα Βιβλία.

Η Α' ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ὁ δῆμος Ἀθηναίων συνεχίζων τὰς ὡραίας τοῦ παρελθόντος παραδόσεις καὶ εἰς δεῖγμα ἀϊδίου τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΝ

ἐνετείχισεν ἀπὸ τῆς χθὲς ἐπιμνημόσυνον ἐπιγραφήν, πρώτην ταύτην, ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ ὁ ἄριστος οὗτος πολίτης ἀπέθανεν.

Ἡ Ἑβδομάς, ἥτις ἔσχε τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ προτείνῃ τοῦτο, εὔχεται, πολλοὺς ν' ἀναδείξῃ ἡ πατρὶς ἄνδρας, ἀξίους τιμῆς παρομοίας.

ΠΗΓΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Ὁ φρόνιμος οἰκοδόμος οὐδὲν ἀπορρίπτει λιθάριον, ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον, ἀρκεῖ νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ. Καίτοι δ' οἱ ἕλληνες ἡμεῖς, δὲν διεκρίθημεν ἐπὶ τοιαύτῃ φρονήσει, ἐν τούτοις προκειμένου περὶ τοῦ ὑπὸ πάντων συντελουμένου οἰκοδομήματος τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας, πρότασίς τις εὐλαβῶς ὑποβαλλομένη καὶ σκοποῦσα τὸ γενικὸν καλόν, δὲν θὰ ἀπαξιωθῇ προσοχῆς, ἔστω καὶ ἐν ἡμέραις τοιαύταις, ἡμέραις ἐκλογῶν...

Ἡ πρότασις ἡμῶν οὐδὲ ἐπὶ πρωτοτυπίᾳ διακρίνεται οὐδ' ἐπὶ ἐκκεντρικότητι· πᾶς τις θὰ ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ καὶ διατυπώσῃ αὐτὴν κάλλιον, ὅπως καὶ πᾶς τις ἐπίσης δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς. Θὰ ἀφίνομεν δὲ εἰς ἄλλους κρείττονας τὴν ὑποβολὴν αὐτῆς ἂν αἱ χελιδόνες δὲν ἤρχοντο καὶ ἐφέτος νὰ ὑπομνήσωσιν ἡμῖν, ὅτι παρῆλθε ματαίως ἓν ἔτος καὶ οἱ μιμηταί των, οἱ ξένοι, οἱ περιηγηταί, οἱ φιλάρχαιοι, οἱ ἐρασταὶ τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ ἦλθον, ἔρχονται, θὰ ἔλθωσι νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ φεύγοντες δὲν θὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἀποστόλους, κηρύττοντας ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς τὴν δόξαν, τὸ κάλλος τὰ θέλγητρα τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν πρόκειται περὶ δόξης καὶ θελγήτρων, πραγμάτων πολὺ ἀορίστων καὶ πλειότερον ἀχρήστων κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν τοὺς βεβυθισμένους μέχρι λαιμοῦ ἐν τῇ ὑλοφροσύνῃ, θὰ ἀπεκρίνετό τις ὅτι ἡ μὲν δόξα ἡ ἑλληνικὴ εἶνε εὐρεῖα ὅσον οἱ οὐρανοί, διὰ δὲ τὰ θέλγητρα τῆς χώρας ἡμῶν δὲν θὰ ἦτο ἀσύμφορος καὶ ὀλίγη ζηλοτυπία....

Ἀλλὰ δὲν πρόκειται μόνον περὶ τούτου. Οἱ ξένοι διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶνε πηγὴ χρυσίου, πηγὴ ἐθνικοῦ πλούτου, καὶ τὴν πηγὴν ταύτην ἀφρόνως ἀπὸ τοσούτων χρόνων ἀφίνομεν ἀνεκμετάλλευτον.

Ποῖαι καὶ πόσαι εἶνε αἱ πηγαὶ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου; αἱ κύριαι, αἱ οὐσιώδεις, αἱ ἀστείρευτοι; Τὸ ἐμπόριον τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ οἱ τελωνειακοὶ δασμοί του; Ἡ νηπιάζουσα βιομηχανία, ἡ εἰσάγουσα ἔξωθεν τὸ πλεῖστον τῶν πρώτων ὑλῶν; Ἡ ἡ στηθικὴ καὶ αἰωνίως βήχουσα δημοσία πίστις; Οὐδεμία βέβαια. Μὴ ἡ ναυτιλία; Αὐτὴ ναί, θὰ ἦτο, ἔπρεπε νὰ εἶνε, ἀλλὰ δὲν εἶνε. Ὁ Lloyd ἐβαρύνθη πλέον νὰ ναυπηγῇ πλοῖα διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ μετάλλου καὶ μᾶς χαρίζει τώρα τὰς ἐκβολάδας.....

Τίς ἄλλη μένει λοιπὸν ἐκτὸς τῆς σταφίδος, τῆς μελαγχροινῆς νύμφης μας, ἧς ἡ προῖξ καὶ μόνη διατρέφει ἡμᾶς;

Ἀλλ' ἐνῷ θὰ ἐταλανίζομεν τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἐπὶ τοιούτου πόρου μόνον ἐβάσισεν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας, ὡς νὰ ἠγνόει ὁ δείλαιος, ὅτι πᾶσα νύμφη, ὅσον καὶ εἶνε πολυτάλαντος, ὑπόκειται εἰς τὸν σκληρὸν τοῦ θανάτου νόμον—ἐπιμένομεν καὶ ἡμεῖς, ἐπὶ τοῦ βαλαντίου τῆς νύμφης-σταφίδος ἀναθέτοντες πάσας ἡμῶν τὰς ἐλπίδας, ὡς νὰ ἠγνοοῦμεν ὅτι ὑπάρχει θάνατος καὶ διὰ τὴν ἰδικήν μας νύμφην, οὐχὶ δ' ἅπαξ ἔκρουσεν οὗτος γειτονικὰς θύρας. Σταυροκοπούμεθα πρὶν ἐκστομίσωμεν τὸ ἀπαίσιον τῆς *φυλλοξήρας* ὄνομα, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει νὰ τὸ ψιθυρίζωμεν πότε καὶ πότε χαμηλοφώνως εἰς τὰ ὦτα ἀλλήλων.

Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει, συνέβαινε τὸ φοβερὸν τοῦτο δυστύχημα, ποία ἄλλη ἐκτὸς τῶν ξένων θὰ ἀπέμενε πηγή—ἀληθῶς ἀστείρευτος αὕτη—ἐθνικοῦ πλούτου;

Ἡ πηγὴ αὕτη ἀφέθη ἔκπαλαι εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατάστασιν. Ἀναβλύζει ἴσως πλειότερον ἤδη ἢ ἄλλοτε χρυσόν, ἀλλὰ εἰς τοῦτο δὲν πταίομεν ἡμεῖς. Οὐδὲν τεχνικὸν μέσον ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν, ὅπως διανοιχθῶσιν αἱ ὁπαί της καὶ ρεύσῃ ἄφθονον τὸ πολύτιμον καὶ ζωογόνον καὶ ἰαματικώτατον «ἀεὶ μὲν μάλιστα δὲ νῦν» βάλσαμον.

Οὐδεμία συστηματικὴ πρὸς τοῦτο κατεβλήθη ἐνέργεια, οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχόντων οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχομένων. Διὰ τὴν ἐλαχίστην φλέβα ἀγενοῦς μετάλλου. τὴν διαθέουσαν τὸ μᾶλλον ἀπόκεντρον ὄρος, δεκάδες μέχρι τοῦδε ἐσχηματίσθησαν ἐκμεταλλευτικῶν ἑταιρειῶν· διὰ τὸν ἀληθῆ δὲ χρυσορρόαν πάντες ὑπήρξαμεν ἀμβλύωπες. Θὰ διέκοπτέ τις ἴσως, λέγων ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἰδιοτελείας ἀλλά . . . Ὄχι! Οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀγνοῶν, ὅτι ὅταν ἡ πατρὶς πλουτεῖ καὶ εὐημερεῖ, δὲν εὐημεροῦσι τὰ ὄρη καὶ αἱ θάλασσαι, ἀλλ' ἡμεῖς πάλιν, ἡμεῖς τὰ τέκνα της.

Διὰ μεγάλων γραμμῶν θὰ προσπαθήσωνὰ χαράξωμεν σχέδιον ἐκμεταλλεύσεως τῆς πηγῆς ταύτης, πᾶς δὲ νοήμων ἀναγνώστης ἂς συμπληρώσῃ τῶν λεπτομερειῶν τὰ κενά. «Ἐδῶ ὑπάρχει δόξα δι' ὅλους» ἔλεγε ποτὲ ὁ Βούρβαχης ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· Ἐδῶ ὑπάρχει ἐργασία δι' ὅλους, λέγομεν ἡμεῖς. Καὶ ἐπαναλαμβάνομεν· οὐδὲν λιθάριον χρήσιμον θ' ἀπορρίψῃ ὁ φρόνιμος οἰκοδόμος.

Ἐν πρώτοις, ἀνάγκη, πᾶσα ἐνέργεια νὰ ὑπαχθῇ εἰς ἓν σύστημα, ὅπως μὴ ἐκμηδενίζηται ἡ ἐργασία ἑνὸς ἑκάστου, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει διὰ τόσους ἄλλους ἐθνικοὺς σκοπούς.

Εἶτα ἡ πανθομολογουμένη ἑλληνικὴ εὐφυΐα καὶ ἐφευρετικότης θὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα τῆς προσελκύσεως ὅσον οἱόν τε πλειοτέρων ξένων. Ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο σάλπιγγες τῆς φήμης μυριόστομοι, ὄργανα τοῦ τύπου εὐνοϊκά; Νὰ ἐξευρεθῶσι καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἱδρυθῶσιν. Ἀπαιτοῦνται κήρυκες εὔγλωττοι, περιγράφοντες ὅ,τι μέγα κατέλιπεν ἡμῖν ἡ ἀρχαιότης, ὅ,τι ὡραῖον ἐδώρησεν ἡμῖν ὁ Θεός; Ἀπαιτοῦνται συγγραφεῖς ἀφιεροῦντες τὸν ἐνθουσιασμόν των εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐμπνέοντες ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς γῆς τὴν ὄρεξιν τῆς θέας, τῆς ἀπολαύσεώς της. Νὰ εὑρεθῶσι, νὰ προσηλυτισθῶσιν· ἐν ἀνάγκῃ νὰ δημιουργηθῶσιν. Ἀπαιτοῦνται ἀπόστολοι, περιτρέχοντες τὰς πόλεις καὶ ἀφηγούμενοι εἰς μικροὺς καὶ μεγάλους τὰ θαυμάσια τῆς ἡμετέρας πατρίδος; Νὰ ἐκπεμφθῶσιν.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην αἱ γραμμαὶ τοῦ σχεδίου προεχώρησαν ἀρκούντως· ἀλλὰ τὸ δυσχερέστερον μέρος δὲν εἶνε αὐτό. Ἀπαιτεῖται ἑτέρα ἐργασία, πολὺ ἐπιπονωτέρα, ὅπως μὴ ἀποβῇ ματαία ἡ ἐργασία ἡ πρώτη. Ὑποθέτομεν ὅτι κατὰ μυριάδας ἐκκινοῦσιν ἐξ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς οἱ ζηλωταὶ τῆς ἀρχαίας δόξης εἰς τὸ προσκύνημα τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Μυκηνῶν· Ὑποθέτομεν ὅτι τὰ σαλπίσματα τοῦ τύπου, τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἀποστόλων

ἡ πειθὼ ἐπενήργησαν θαυμασίως, τοὺς ἀρχαιολάτρας δὲ παρακολουθοῦσιν οἱ ἐρασταὶ τοῦ καλοῦ, οὐ τὰς γλαφυρωτέρας γραμμὰς μόνον ἐν Ἑλλάδι θὰ εὕρωσι καὶ ὁμίλοι ἄλλοι περιέργων καὶ ματαίων τῶν μὲν ἐπιθυμούντων νὰ κορέσωσι τὴν περιέργειάν των, τῶν δέ... τὴν τῶν ἄλλων.

Κατὰ δεκάδας προσορμίζονται τὰ ἀτμόπλοια, αἱ θαλαμηγοί, τὰ γιὼτ εἰς Πειραιᾶ καὶ Πάτρας κομίζοντα τοὺς ξένους καί... τὸν χρυσὸν τῆς εἰσαγωγῆς.

Θὰ παραδοθῶσιν οὗτοι ἀνοικτιρμόνως εἰς τῶν λεμβούχων τὴν ἀγριότητα, εἰς τῶν ἀμαξηλατῶν τὴν σκαιότητα, εἰς τῶν ξενοδόχων τὴν ἀπληστίαν ; Τίνες ἔσονται αἱ πρῶται αὐτῶν ἐντυπώσεις ; Πῶς θὰ διέλθωσι τὰς ὀλίγας τῆς ἀναψυχῆς αὐτῶν ὥρας; Τίς θὰ χειραγωγήσῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ξένῃ ; Πῶς θὰ καταστασθῇ εἰς αὐτοὺς εὐαρεστωτέρα ἡ διαμονὴ καὶ πῶς θὰ δεχθῇ αὐτοὺς ἡ παροιμιώδης ἑλληνικὴ φιλοξενία ;

Ἰδοὺ μέρος τῶν ἀπαραιτήτων ἐρωτήσεων, εἰς ἃς τὸ σχέδιον ἡμῶν δίδει προχείρους τινὰς ἀποκρίσεις. Ἐδῶ ἰδίᾳ ἔγκειται ἡ δυσχέρεια, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατανίκησιν αὐτῆς πολλαπλασία ἀνακύπτει ἡ ἐπιτυχία. Ὁ λεμβοῦχος εἶνε ἐπίσης πατριώτης, ἐπίσης νοήμων, ἐπίσης ἐφευρετικός. Ἀρκεῖ νὰ καταδειχθῇ αὐτῷ ὅτι συμφερώτερον νὰ ἀποβιβάσῃ δέκα ἢ ἕνα ἀντὶ διπλοῦ ναύλου, ὅπως καταστῇ μειλίχιος, ἀγαστός, συμβιβαστικός. Ὁ ἁμαξηλάτης θὰ πεισθῇ ἐπίσης ταχέως ὅπως ὁ λεμβοῦχος· ὁ δὲ ξενοδόχος βεβαίως δὲν θὰ καθυστερήσῃ. Ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο ἄρθρα τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ; ἀπαιτοῦνται φυλλάδια εἰς δημώδη γλῶσσαν ἔχοντα τὴν μορφὴν διηγήματος ἢ παραμυθιοῦ ; Ἀπαιτοῦνται δημόσιαι ἀγορεύσεις ; Ἀπαιτεῖται διδασκαλία ἀπ' ἐκκλησίας ; Οὐδὲν δέον νὰ παραληφθῇ. Ὡς ἡ κηλὶς τοῦ ἐλαίου ἐπὶ ἀπορροφητικοῦ χάρτου, πᾶσα καλὴ καὶ συμφέρουσα διδασκαλία θὰ εὑρυνθῇ, θὰ διαδοθῇ, θὰ γίνῃ κτῆμα παντός, διότι πρόκειται περὶ τοῦ συμφέροντος πάντων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς μερικωτέρας τῶν ξένων σχέσεις, τὴν ἀναψυχήν, τὰς διασκεδάσεις, αἱ ἀρχαί, οἱ δῆμοι, ἡ καλὴ κοινωνία θὰ μεριμνήσωσι περὶ αὐτῶν. Αἱ λεπτομέρειαι, εἴπομεν ἐλλείπουσιν. Ἀλλὰ ἐννοεῖ πᾶς τις ὅτι δὲν ἀπαιτοῦνται μεγάλα πράγματα, ὅπως ὁ ἁπλοῦς περιηγητής, ὁ ξένος, μεταβληθῇ εἰς ἀπόστολον καὶ κήρυκα διαπρύσιον, ἀποδίδοντα τῇ Ἑλλάδι ἀντὶ μιᾶς φιλοφρονήσεως, ἑκατὸν μιμητάς, ἑκατὸν ἐπισκέπτας, μικρὸν δηλαδὴ νέον ρύακα τῆς μεγάλης πηγῆς τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου!

Ὅπως εἶνε τώρα ἡ Ἑλλάς, δύναται ἀξιόλογα νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν Τῆνον. Ἔχει τὴν εἰκόνα τῆς Εὐαγγελιστρίας, εἰς προσκύνησιν τῆς ὁποίας σπεύδουσιν οἱ ὀρθοδόξοι. Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε ἡ κυρία πηγὴ τοῦ πλούτου της. Διατί οἱ Ἕλληνες πάντες νὰ εἴμεθα ἀδεξιώτεροι τῶν ἐπιτρόπων τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ νὰ ἀφήνωμεν ἐπὶ τόσα ἔτη ἀνεκμετάλλευτον τὴν κυριωτέραν, τὴν πλουσιωτέραν, τὴν μόνην ἀστείρευτον πηγὴν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου τοὺς ξένους;

ΦΩΤΕΙΝΗ

(Διήγημα)

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον Σ.

Ἡ κατήφεια τῆς Φωτεινῆς ἐπιτείνεται, καθόσον ἐγγίζει ἡ ἡμέρα τῶν γάμων. Ὡρκίσθη νὰ κρατηθῇ καὶ ἐκρατεῖτο πράγματι ἔπασχεν ὅμως πολύ. Ὁ Μίνιν ἦτο περιποιητικώτατος, ἂν καὶ τὸ πεῖσμα διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῆς Φωτεινῆς, δὲν τὸν ἄφινε νὰ ἡσυχάσῃ. Ἡ μήτηρ, διηνεκῶς πλησίον τῆς θυγατρός της, τὴν ἐπαρηγόρει καὶ τὴν ἐθάρρυνε.

Ὁ Μίνιν ἐπεθύμει νὰ ἑορτασθῇ ὁ γάμος εἰς τὴν ἔπαυλιν, ἡ Φωτεινὴ ὅμως ἀντέστη — Δὲν ἤθελε—εἶπεν εἰς τὴν μητέρα της— νὰ ἑορτάσῃ εἰς τὰ μέρη ὅπου εἶχεν ὀνειρευθῇ εὐδαιμονίαν μετὰ τοῦ Πέτρου. Ὅθεν ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα παρεκάλεσε τὸν γαμβρόν, μετὰ τὸν γάμον, ν' ἀναχωρήσωσιν ἀμέσως πρὸς διασκέδασιν, ἐπροσθεσε, τῆς Φωτεινῆς. Ὁ Μίνιν συγκατένευσε καὶ ἔγραψεν εὐθὺς εἰς Γ... πρὸς ἕνα στενὸν συγγενῆ του ὅτι θὰ κατέλυον δύο τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἑτοιμάσῃ τὰ τῆς ὑποδοχῆς των. Συγχρόνως προσεκάλει καί τινας φίλους του ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς τὸν γάμον. Τὴν προτεραίαν εἶχον κομισθῆ ἀπὸ μέρους τοῦ γαμβροῦ πλούσια δῶρα διὰ τὴν νύμφην, ἥτις τὰ εἶδε μὲ ἐντελῆ ἀδιαφορίαν.

Ἔφθασεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα. Ἡ Φωτεινὴ ἐστολίσθη, εἶνε δὲ λευκοτέρα τῆς νυμφικῆς της ἐσθῆτος. Ἔχει παρ' αὐτῇ τὴν μητέρα της πρὸς ἣν προσπαθεῖ νὰ μειδιᾷ καὶ ἥτις τὴν ἐνισχύει.

— Γέλασε, ἀγάπη μου, γιατὶ μὲ σπαράττεις. Ἦτο θεοῦ θέλημα. Θὰ λησμονήσῃς καὶ θὰ ζήσωμεν εὐτυχεῖς.

— Ναί, μητέρα, ναί, θὰ λησμονήσω... Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ἡ Ματρώνα.

— Γρήγορα, γρήγορα, πᾶμε, ὁ γαμβρὸς προσμένει στὴν Ἐκκλησιά. Πᾶμε, νυφοῦλα μου.

Ἡ Φωτεινὴ προσηυχήθη πρὸ τῶν εἰκόνων, ἠσπάσθη τὴν μητέρα της χωρὶς νὰ χύσῃ ἓν δάκρυ καὶ στηριχθεῖσα ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῶν δύο γυναικῶν, ἀνέβη εἰς τὴν πρὸ τῆς θύρας σταθμεύουσαν ἅμαξαν. Παρ' αὐτῇ ἐκάθησεν ἡ μήτηρ της καὶ ἐξεκίνησαν ἀκολουθούμεναι καὶ ὑπὸ ἄλλων ἁμαξῶν, φερουσῶν τοὺς προσκεκλημένους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ δύο ἔμποροι ξένοι ἐκ τῆς πόλεως Γ....

Ἡ θεία τοῦ Πέτρου, ὡς εἰκός, δὲν παρίστατο. Αὕτη ἔμενε κλεισμένη εἰς τὸν οἰκίσκον της, θρηνοῦσα τὸν πεφιλημένον ἀνεψιόν.

Ἡ Φωτεινὴ περιέφερε γύρω τὰ βλέμματα, ὡς νὰ μὴ ἐννόει περί τινος ἐπρόκειτο.

— Τί ὡραία ποῦ εἶνε ἡ νύμφη, εἶπεν ὁ εἷς τῶν ἐμπόρων πρὸς τὸν σύντροφόν του, ἀλλὰ καὶ πόσον ὠχρά! πῶς τὴν λυποῦμαι.

— Ἀλλὰ τί τρέχει, σὲ παρακαλῶ, ἠρώτησεν ὁ ἄλλος. Κάτι ἤκουσα, ἀλλὰ δὲν καλοεννοῶ ὡς ξεύρεις καὶ δὲν ἐκατάλαβα. Ὡσὰν νὰ εἶνε δυσαρεστημένη ἡ νύμφη.

— Φαίνεται ἀγαποῦσε ἄλλον, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν εἰς τὸν πόλεμον, ὡς βεβαιόνουν· ἡ νέα μολοντοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ καὶ ὁ Μίνιν λυσσιάζει ἀπὸ πεῖσμα. Ὁ κατεργάρης.... μοῦ ἔλεγε ὅτι ἀγαπῶνται.

— Ναί, εἶνε ἀξιολύπητη, ἀλλ' ὁ γαμβρὸς εἶνε πλούσιος καὶ θὰ παρηγορηθῇ ἡ νύμφη γρήγορα, πιστεύω. Πόσα δὲν εἴδαμεν παρόμοια!

— Αἴ, καμμιὰ φορὰ ξεύρεις, συμβαίνει καὶ τὸ ἀντίθετον.

— Τότε εἰς καλὴν διασκέδασιν μᾶς ἐπροσκάλεσεν ὁ φίλος.

Ἀπὸ τὸν οἰκίσκον μέχρι τῆς ἐκκλησίας ἦτο ἀρκετὸν διάστημα.

Ἦτο λαμπρὰ ἡμέρα Ἀπριλίου. Ἡ φύσις ἐφαίνετο περιβληθεῖσα τὴν ἑορτάσιμόν της στολήν. Τὸ πᾶν ἐμειδία.

Αἴφνης ἠκούσθη θόρυβος, κραυγαὶ χαρμόσυνοι, ᾄσματα. Ἦσαν δύο τρεῖς ἅμαξαι πλήρεις χωρικῶν, ὧν προηγοῦντο ἕτεροι χωρικοὶ πεζοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐπέστρεφον ἐκ τῆς ἐκκλησίας ὅπου εἶχον στεφανώσῃ σύντροφόν των.

— Γάμος, γάμος, εὐτυχία! ἀνέκραξεν ἡ Ματρώνα.

Ἡ φέρουσα τὴν Φωτεινὴν ἅμαξα καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς συνοδίας ἠναγκάσθησαν νὰ βραδύνωσι τὸ βῆμα.

Οἱ νεόνυμφοι χωρικοὶ προεπορεύοντο, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ὁμίλου γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ᾀδόντων καὶ ὀρχουμένων. Εἷς τῶν ἀνδρῶν ἐκράτει φιάλην πλήρη βότκας, ἥτις συχνὰ ἐκενοῦτο, πληρουμένη ἑκάστοτε ἀπὸ τὰ παρατυγχάνοντα καπηλεῖα. Αἱ γυναῖκες ἐξημμέναι ἐκ τοῦ χοροῦ καὶ τῆς βότκας, ἐπήδων ἀδιάκοπα, περιστρεφόμεναι καὶ κροτοῦσαι τὰς παλάμας. Εἷς τῶν ἀνδρῶν κρατῶν μικρὸν ἐρυθρόχρουν προσκεφάλαιον τὸ ἐξεσφενδόνιζεν ὑψηλά, δίκην σφαίρας ἐλαστικῆς, πίπτον δὲ τὸ ἥρπαζε καὶ τὸ ἔρριπτεν εἰς χεῖρας ἄλλου, ὅστις ἐπανελάμβανε τὸ αὐτό. Θὰ ἔλεγέ τις παιδιὰν τὸ τοιοῦτο. Ὁ εἷς τῶν ξένων ἠρώτησεν ἀπορῶν, τὸν φίλον του.

— Δὲν μοῦ ἐξηγεῖς τί σημαίνει τὸ τίναγμα τοῦ προσκεφαλαίου ;

— Δεικνύει ὅτι ἡ νύμφη ἦτο *καλή*. Ἀλλὰ τὸ ἔθιμον αὐτό, καταργηθὲν εἰς τὰς πόλεις, ἐπικρατεῖ ἀκόμη εἰς τὰς κωμοπόλεις, ἰδίως παρὰ τοῖς χωρικοῖς.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ γαμήλιος συνοδία ἀπεμακρύνετο, ἠκούοντο δὲ μακρόθεν αἱ ᾠαχαὶ καὶ τὰ χαρμόσυνα ᾄσματά της. Μεταξὺ τῶν τελευταίων, ἀξιοσημείωτον ἦτο τὸ ἑξῆς παροίνιον ᾆσμα :

«Θενὰ πίνωμ' ὅσο ζοῦμε,
Ὅσο ζοῦμε θὰ γλεντοῦμε
καὶ ὁ θάνατος σὰν ἔλθῃ— καλῶς ἦλθες —
θὰ τοῦ ποῦμε».

— Τί εὐτυχεῖς ! διενοήθη ἡ Φωτεινή.

— Εὑρίσκω ἀρκετὰ παράξενο τὸ ἔθιμον τοῦ προσκεφαλαίου, εἶπεν ὁ ἕτερος τῶν ξένων πρὸς τὸν σύντροφόν του.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ ἓν ἄλλο, ὁποῦ εἶνε ἀρκετὰ βάρβαρον.

— Δηλαδή ;

— Ἄλλοτε, ὅταν ἡ νύμφη δὲν ἦτο *καλή*, ἐζεύγνυον, ἀντὶ κτηνῶν, τοὺς γονεῖς

της εἰς μίαν ἅμαξαν, τὴν ὁποίαν οἱ δυστυχεῖς ἠναγκάζοντο νὰ σύρουν ἀρκετὴν ὥραν.

— Καὶ διατί εἶπες ἄλλοτε ;

— Διότι δὲν τὸ βλέπω, οὔτε τὸ ἀκούω πλέον.

— Ἴσως ἐξέλιπεν ἡ αἰτία, ἥτις τὸ ἐπροκάλει.

— Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν... εἶπε γελῶν ὁ δίδων τὰς ἐξηγήσεις.

Οἱ χωρικοὶ ἀπεκαλύπτοντο πρὸ τοῦ πλουσίου γάμου.

— Σύντεκνε, εἶπεν ἡ γραῖα Μάρθα, εἰς τὸν γείτονά της, τὸν μυλωθρόν. Τί εὐτυχισμένη ἡ Φωτεινὴ νὰ πάρῃ τὸν πλούσιον Μίνιν.

— Ἀλήθεια λές, νὰ γάμος μιὰ φορά· τὸ κρασὶ θὰ τρέξῃ ποταμός.

Ἔφθασαν εἰς τὸν ναόν. Ἡ Φωτεινή, κατελθοῦσα τῆς ἁμάξης, ἔρριψεν ἐν βλέμμα εἰς τὸ πλῆθος τῶν περιέργων, ὡσὰν νὰ ἐζήτει τινα, ὅτε ὁ γαμβρὸς πλησιάσας, τὴν ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὴν ὡδήγησε πρὸ τοῦ βωμοῦ. Ἡ Φωτεινὴ περιέφερεν ἐκ νέου τριγύρω τὸ βλέμμα — θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ της ἐσώζετο εἰσέτι ἀκτὶς ἐλπίδος— εἶτα ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνέμενεν. Ἡ Φωτεινὴ ἐλατρεύετο ἀπὸ ὅλον τὸ χωρίον. Πολλαὶ γυναῖκες τὴν ἐμακάριζον, ἀλλ' ὅσαι ἤξευρον τὸ πρὸς τὸν Πέτρον αἴσθημα της, ἐδάκρυον.

Ἡ τελετὴ τοῦ στεφανώματος ἤρξατο. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἱερέως ἂν ἤθελε τὸν Μίνιν ὡς σύζυγον, ἡ νέα κόρη ἀπήντησε «ναί» διὰ φωνῆς μόλις ἀκουσθείσης.

Ἡ τελετὴ ἐπερατώθη. Ὁ δεσμὸς τῆς Φωτεινῆς ἦτο τοῦ λοιποῦ ἀδιάρρηκτος. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἱερέως, ν' ἀσπασθῶσιν ἀλλήλους οἱ νεόνυμφοι, ὁ Μίνιν ἠσπάσθη χεῖλη ψυχρὰ ὡς τὸ μάρμαρον....

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ναοῦ ἔξοδον, διηυθύνθησαν πάντες ὁμοῦ, κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τῆς Φωτεινῆς εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς νέας ὅπου τὴν νυμφικὴν ἐσθῆτα ἔμελλε ν' ἀντικαταστήσῃ ἑτέρα ὁδοιπορική, τούτου δὲ γενομένου, ἀνέβησαν ἐκ νέου εἰς τὰς ἁμάξας καὶ ἀνεχώρησαν διευθυνόμενοι εἰς τὴν πόλιν Γ.... Τῆς συνοδείας προηγεῖτο ἡ φέρουσα τοὺς νεονύμφους καὶ τὴν μητέρα τῆς Φωτεινῆς ἅμαξα, εἴποντο δὲ αἱ λοιπαὶ φέρουσαι τοὺς προσκεκλημένους.

Μεταξὺ τοῦ χωρίου Σ. καὶ τῆς πόλεως Γ... ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον, ὑπάρχει σταθμὸς ταχυδρομικός. Ἐκεῖ ἐσταμάτησαν οἱ ὁδοιπόροι, ἵνα ἀναπνεύσωσιν οἱ ἵπποι.

Εἰς τὴν αὐλὴν ἵστατο ταχυδρομικὸν ὄχημα, εἰς ὃ δύο ἄνθρωποι κατεγίνοντο νὰ ζεύξωσιν ἵππους.

— Διὰ ποῖον εἶνε τ' ἄλογα ; ἠρώτησεν ἐκ περιεργείας ὁ Μίνιν.

— Δι' ἕνα ἀξιωματικό, ἀφεντικό, εἶνε μισὴ ὥρα ποῦ ἔφθασε καὶ μᾶς ἔφαγε νὰ ζέψωμε. Πηγαίνει εἰς τὸ χωρίον Σ.

Ὁ Μίνιν καὶ ἡ πενθερά του, ὡς ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ ἰδίου στοχασμοῦ ὠθούμενοι, ἠτένισαν ἀλλήλους, τὸ βλέμμα δὲ αὐτὸ δὲν διέφυγε τὴν Φωτεινήν.

— Ἀλεξέη Πετρόβιζτ, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα, σταθῆτε μὲ τὴν Φωτεινὴν νὰ ἰδῶ μέσα ποῦ πρέπει καλλίτερα νὰ καθήσωμεν. Καὶ εἰσῆλθεν ἐσπευσμένως εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ σταθμάρχου. Εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ἦτο ἡ κοινὴ αἴθουσα, δεξιὰ δὲ δύο δωμάτια. Ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα ὤθησε τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ εἰσῆλθε, μόλις ὅμως διεσκέλισε τὴν φλιάν, ὀπισθοδρόμησε ρήξασα κραυγὴν τρόμου. Εἶχεν ἰδῇ τὸν Πέτρον καταγινόμενον εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν πραγμάτων του. Συνελθοῦσα ὀλίγον ἔσχε τὴν ἑτοιμότητα νὰ τῷ εἴπῃ — «Λι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν ἐξέλθῃς, Πέτρο, πρὶν ἔλθω νὰ σὲ εἰδοποιήσω». Καὶ κλείσασα τὴν θύραν ἐξῆλθεν εἰς τὸν διάδρομον, ἦτο ὅμως λίαν τεταραγμένη. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσήρχετο ἡ Φωτεινὴ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ συζύγου της.

— Ἀλεξέη Πετρόβιτζ, Φωτεινή, ἐμβῆτε εἰς τὸ δωμάτιον δεξιά, ἐδῶ εἶνε ἀδύνατον, εἶνε μερικοὶ μεθυσμένοι.... καὶ συγχρόνως ἔκαμνε νεύματα ἐκφραστικὰ πρὸς τὸν γαμβρόν της.

Εἰς τὴν Φωτεινὴν ἡ ταραχὴ τῆς μητρός της ἐφάνη λίαν ὕποπτος, ἀλλ' ὁ Μίνιν ἐννοήσας ὅτι πρόκειται περὶ πράγματος σοβαροτάτου, ἔσυρε τὴν σύζυγόν του εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἐπιστάτου ὅπου τοὺς ἠκολούθησαν, καὶ τινες τῶν συνοδοιπόρων.

Ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα δὲν ἀπεμακρύνετο τῆς θύρας τῆς αἰθούσης, ὅταν δὲ οἱ νεόνυμφοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ ἀπέναντι δωμάτιον, εἰσῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου εὑρίσκετο ὁ Πέτρος. Οὗτος ἀνήσυχος εἶχεν ἐγερθῆ καὶ ἀνέμενε...

Ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα ἐρρίφθη εἰς τὸν τράχηλόν του, εἶτα ἐγονυπέτησε καὶ χύσουσα χείμαρρον δακρύων, εἶπεν ἐν φοβερᾷ συγχύσει.

— Ἀκριβέ μου Πέτρο, ἀγαπητὸ παιδί, σὲ ἐνομίζαμεν νεκρόν... τί κακὸ ἦταν αὐτό .... σὲ παρακαλῶ, δι' ἀγάπην τῆς Φωτεινῆς νὰ μὴν κάμῃς κανένα κίνημα. Ἡ καϋμένη, ἂν σὲ ἴδῃ, δὲν θὰ βαστάξῃ... Τὸ πεπρωμένον ! Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γέρου ἡ δυστυχία μᾶς εἶχε καταβάλῃ, ἡ Φωτεινὴ μόνον ἐμένα ἐσυλλογίζετο... Ὀκαιρὸς ἐπερνοῦσε, γράμμα σου κανένα... μᾶς ἐβεβαίωσαν πῶς ἀπέθανες... Εἴμεθα κατεστραμμένοι. Ὁ Μίνιν ἐπροσφέρθη νὰ μᾶς προστατεύσῃ καὶ ἐζήτησε τὴν χεῖρά της.... ἐγὼ ἐπαρακίνησα τὴν Φωτεινήν !... τί εἶχα νὰ κάμω.... δι' ὄνομα Θεοῦ... σιώπησε, δὲν ἦτο γραμμένον... λυπήσου μας, φανοῦ καλὸς καθὼς ἦσουν πάντα. Δεῖξε καὶ τώρα πῶς τὴν ἀγαπᾷς.... Εἶνε ἐκεῖ μέσα.... μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ ἄλλους... σφίξε τὴν καρδίαν σου καὶ φύγε... ὁ γέρος μας ὅπου μᾶς ἀκούει ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, θὰ σὲ εὐλογήσῃ.

Ἔλεγε ταῦτα γονυπετής, κρατοῦσα τὰ γόνατα τοῦ Πέτρου καὶ ὁλολύζουσα.

Ὁ νέος κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο ὡς ἀπολιθωθείς, εἶτα κατέπεσεν ἐπὶ ἕδρας καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα...

Ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα, ὡς μικρὸν παιδίον, μὲ λυγμοὺς μακρὰν ἀντηχοῦντας... δὲν ἠδύνατο νὰ κρατηθῇ.

— Ἄγγελέ μου, Πέτρο μου, λυπήσου μας, λυπήσου τὴν Φωτεινήν... ἂν τὸ καταλάβῃ, τὴν ἐχάσαμεν... ἂν ἤξευρες....

Δὲν ἤξευρεν ὁ Πέτρος, ἀλλ' ἐμάντευε — Πατέρα, πατέρα, ἐψιθύρισε—διατί ν' ἀποθάνῃς.

Ἠγέρθη ἡσυχώτερος, ἐσπόγγισε τὰ δάκρυά του καὶ εἶπε.

— Μητέρα, μ' ἐσκοτώσατε μ' αὐτὸ ποῦ ἐκάμετε... Δὲν σᾶς κατηγορῶ ὅμως, ἦτο γραφτό μου... τόσαι μάχαι... ὦ διατί νὰ μὴν ἀποθάνω, ἀντὶ τοῦ Βλαδιμήρου; καὶ τὰ γράμματά μου ἐχάνοντο... Ἀδύνατον εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ζήπω... τί βάσανος! οὔτε νὰ τὴν ἰδῶ πρέπει, διότι τί θὰ συνέβαινε ; Πρέπει νὰ φύγω .. Πολὺν καιρὸν τὴν εἶχα ἀδελφήν μου... σιωπῶ πρὸς χάριν της, ἂς ζήσῃ εὐτυχής... Ἐγὼ δέ... ἀλλὰ οἱ λυγμοὶ τὸν ἔπνιγον, καὶ ὥρμησε πρὸς τὴν θύραν, ἣν ἤνοιξεν, εἶτα στραφεὶς πρὸς τὴν γραῖαν.

— Μητέρα, εἶπε, ὑγείαινε... διὰ παντός. ... Καὶ ἐξελθὼν ἐσπευσμένως, ἀνέβη εἰς τὸ ὄχημα, ἕτοιμον ἤδη, καὶ ἀνεχώρησε.

Ὁ ἦχος τῶν κωδωνίσκων τοῦ ὀχήματος ἀπομακρυνομένου, ἐγίνετο βαθμηδὸν ἀσθενέστερος καὶ μετ' ὀλίγον ἐσβέσθη εἰς τὸ κενόν. Ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα ἐσταυροκοπήθη, ἐσπόγγισε, ὡς ἠδύνατο, τὰ δάκρυά της καὶ μετέβη εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου εὑρίσκετο ἡ Φωτεινὴ μετὰ τῶν λοιπῶν.

Ὁ Μίνιν ἐν τούτοις εἶχε μάθη παρὰ τοῦ Σταθμάρχου τίς ἦτο ὁ ὁδοιπόρος.

Ἡ Φωτεινὴ ταραχθεῖσα ἐκ τοῦ τρόπου τῆς μητρός της, ὑπώπτευσεν ὅτι συνέβαινε κάτι ἔκτακτον.—Τί ἀλλόκοτος τρόπος τῆς μητρός μου—διενοήθη— τί νὰ εἶνε ἄρα γε; διατί μᾶς ἐμπόδισε νὰ ἔμβωμεν εἰς τὴν αἴθουσαν;... μήπως... Καὶ ἔφριξεν εἰς μόνην τὴν ἰδέαν, ἥτις τῇ ἐπῆλθεν αἴφνης. Παρετήρησε τὸν σύζυγόν της, ὅστις ἀπέφυγε τὸ βλέμμά της... Αἱ ὑπόνοιαί της ἐνισχύθησαν. Ἔμεινεν ἀκίνητος καὶ προσήλωσε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς θύρας· αἴφνης προσέβαλον τὴν ἀκοήν της λυγμοί... Τινάζεται καὶ ὁρμᾷ, ἀλλ' ὁ σύζυγος προλαβών, τὴν ἀναχαιτίζει.—Ἡσύχασε Φωτεινή, δὲν εἶνε τίποτε... κάθησε, σὲ παρακαλῶ. Τὸν ἠτένισε μὲ βλέμμα ἀπλανές καὶ ἐπιστραφεῖσα, ἐπανεκάθησε καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος. Ἐφαίνετο μόνον ὡς ἀκροωμένη. Μετ' ὀλίγον ἠκούσθη ἦχος κωδωνίσκου καὶ κρότος ὀχήματος κυλινδουμένου, μετά τινα δὲ λεπτὰ ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ εἰσῆλθεν ἡ μήτηρ της... Παρετήρησε τὴν κόρην της καὶ ἠθέλησε νὰ μειδιάσῃ. Ἀλλ' ἦτο τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο, παρὰ τὴν θέλησίν της, μορφασμὸς πλήρης πικρίας... ἐπὶ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν της ἐφαίνοντο εἰσέτι τὰ ἴχνη δακρύων.... Ἡ Φωτεινὴ τὴν προσέβλεψεν ἀτενῶς καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου της ἀνέγνωσε ὡς εἰς ἀνοικτὸν βιβλίον. Ἀγωνία κατεῖχε πάντα τὰ πρόσωπα τῆς σκηνῆς. Αἴφνης ἡ Φωτεινὴ ἐπλησίασε τὴν μητέρα της, τρέμουσαν ἐκ συγκινήσεως, καὶ τὴν ἠρώτησε μετὰ παραδόξου ἠρεμίας,

— Μητέρα... ἔφυγε;

Ἡ μήτηρ της, μὴ δυνηθεῖσα ν' ἀπαντήσῃ, ἔνευσε καταφατικῶς, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς κόρης της κλαίουσα. Ἡ συγκίνησις τὴν εἶχε καταβάλει καὶ ἠδυνάτει νὰ κρατηθῇ.

Ὁ Ἀλεξέη-Πετρόβιτζ ἠγέρθη ἀποτόμως καὶ πλησιάσας τὰς γυναῖκας, εἶπε μὲ φωνὴν

ἐν ᾗ διεκρίνετο τόνος ὀργῆς κρατουμένης.

—Ἐτοιμασθῆτε, σᾶς παρακαλῶ, ν' ἀναχωρήσωμεν. Αἱ σκηναὶ εἶνε περιτταί. Καὶ ἐξῆλθε.

Εἰς τὴν φωνὴν τοῦ συζύγου της ἡ Φωτεινὴ ἀνεσκίρτησε.

— Μητέρα, ὁ Ἀλεξέη Πετρόβιτζ ἔχει δίκαιον. Πᾶμε.

Ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα εἶδε μετ' ἀπορίας, ὅτι ἡ Φωτεινὴ ἦτο ἥσυχος.

— Ἴσως θέλεις ἀκόμη ν' ἀναπαυθῇς παιδί μου; ἠρώτησεν.

— Ὄχι, μητέρα, νὰ φύγωμεν τὸ γρηγορώτερον. Δὲν ἔχω τίποτε, εἶμαι πολὺ καλά, δὲν μὲ βλέπεις; Καὶ ἐπρόσθεσε μετ' ὀλίγον. — Δὲν ἐπῆρα πλούσιον; τί ἄλλο θέλω; τί ἄλλο χρειάζεται;

Ἡ μήτηρ της τὴν παρετήρησεν ἀνήσυχος. Ἡ Φωτεινὴ τῇ ἐμειδίασε μὲ τὸ ἀφελέστερόν της μειδίαμα.

— Ἡσύχασε μητερίτσα... εἶπε, πᾶμε νὰ φύγωμεν· ὅλα εἶνε μία ἀπόφασις...

Ἐξῆλθον.

Αἱ ἅμαξαι ἦσαν ἕτοιμαι. Ἀνεχώρησαν. Καθ' ὁδὸν ἡ Φωτεινὴ ἦτο ἐντελῶς ἥσυχος. Ἔφερε περὶ αὐτὴν βλέμματα ἤρεμα, ὡσεὶ ἀποθαυμάζουσα τὰς γοητευτικὰς καλλονὰς τῶν πέριξ τοπίων. Ἐλαφρὸς ζέφυρος ἐκίνει τὰ σπαρτὰ τοῦ πεδίου, ἅτινα αἱ χελιδόνες, περιπτάμεναι καὶ φαιδρῶς τερετίζουσαι ἔθιγον μόλις διὰ τῶν πτερύγων των. Οἱ χωρικοί, οὓς συνέβαινε ν' ἀπαντήσωσι καθ' ὁδόν, ἐχαιρέτιζον, κλίνοντες μέχρις ἐδάφους, τοὺς ὀλβίους θνητούς, οὓς ἔφερον αἱ ἀρχοντικαὶ ἐκεῖναι ἅμαξαι. Ἐνίοτε πικρὸν μειδίαμα διέστελλε τὰ χείλη τῆς Φωτεινῆς.

— Πῶς σοῦ ἐφάνησαν αὐτά; ἠρώτησεν ὁ εἷς τῶν ξένων ἐμπόρων τὸν φίλον του.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, λυποῦμαι τὴν νύμφην καὶ ἂν τὸ ἤξευρα δὲν θὰ ἠρχόμην, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος. Ἡ κακομοίρα... τόσον ὡραία! ὁποία ὀλεθριότης! Μᾶ πῶς, διάβολο ἔγραφαν πῶς ἀπέθανε! Μὴν εἶνε κανένας δάκτυλος...

— Κύτταξε βλέπω τώρα ἥσυχον τὴν νύμφην.

— Ἐμπορεῖ, ἀλλ' ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ ἐμελαγχόλησα· καὶ δὲν γίνεται νὰ φύγωμεν, διότι θὰ ἐκακοφαίνετο τοῦ Μίνιν. Ἦτο τοσοῦτον ἀπρόοπτος ἡ συνάντησις, ὅπου ἡ δυστυχὴς ἡ μητέρα της δὲν ἠμπόρεσε νὰ μὴν προδοθῇ.

Ὅτε ἔφθασαν εἰς Γ... εἶχε σημάνει ἡ πέμπτη μετὰ μεσημβρίαν. Οἱ συγγενεῖς τοῦ Μίνιν ἐδέχθησαν τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς φίλους των μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ἡ οἰκία κειμένη μεταξὺ αὐλῆς καὶ κήπου, ἦτο ἁρμοῦντως εὐρύχωρος, ὁ δὲ πλούσιος τῶν δωματίων διάκοσμος ἐμαρτύρει περὶ τῆς θέσεως τοῦ οἰκοδεσπότου.

Ἡ τράπεζα ἦτο ἑτοίμη καὶ ἡ θέα της ἐνέπνευσεν ἰδέας φαιδρὰς εἰς τοὺς πεινασμένους ταξειδιώτας. Ἡ Φωτεινή, ἀποβαλοῦσα ἐν τάχει τοῦ δρόμου τὸ φόρεμα καὶ περιβληθεῖσα ἐκ νέου τὴν λευκήν της ἐσθῆτα παρεκάθησε μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὸ γεῦμα. Τὸ προσωπόν της οὐδεμίαν ἐνδόμυχον ταραχὴν ἐμαρτύρει· ἦτο ἐντελῶς γαλήνιον, πρὸς μεγάλην χαρὰν τῆς μητρὸς καὶ τοῦ συζύγου.

Οἱ δαιτυμόνες ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῶν ποικίλων ἐδεσμάτων καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἠκούετο μόνον τὸ πλατάγισμα τῶν χειλέων καὶ ὁ κρότος τῶν μετακινουμένων ἐπιτραπεζίων σκευῶν. Ὁ οἶνος ἔρρεεν ἄφθονος καὶ μετὰ μίαν ὥραν ὅλα τὰ πρόσωπα ἦσαν ἐρυθρά.

— Εἰς ὑγείαν τῶν νεονύμφων!

— Εἰς ὑγείαν των.

— Εὐχαριστοῦμεν. Εἰς ὑγείαν τῆς συντροφιᾶς! ἀπήντων οἱ νεόνυμφοι καὶ τὰ ποτήρια συνεκρούοντο.

Πάντες μηδὲ τῆς νύμφης ἐξαιρουμένης, μετεῖχον τῆς κοινῆς εὐθυμίας.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἔλεγεν ἡ Αἰκατερίνα Ἰβάνοβνα πρὸς τὴν Ματρώναν. Ἂς παρηγορηθῇ τὸ παιδί μου καὶ τίποτε ἄλλο δὲν θέλω.

— Αἴ, Ἰβάνοβνα, δὲν σοῦ λεγα πῶς θὰ συνεθίσῃ; Τέτοιον ἄνδρα καλέ, χωρατεύεις.

Μετ' ὀλίγον ἡτοιμάσθη τὸ τεῖον ὑπὸ τῆς νύμφης, ἀναλαβούσης τὰ καθήκοντα οἰκοδεσποίνης. Κρατοῦσα εἰς χεῖρας μάκτρον, οἰκιακῆς κατασκευῆς, στενὸν καὶ μακρόν, μὲ κεντήματα εἰς τὰ ἄκρα, ἡ Φωτεινὴ ἐσπόγγιζε καὶ ἐπλήρου τὰ ποτήρια τοῦ τείου, ἅτινα αἱ θαλαμηπόλοι διένεμον εἰς τοὺς δαιτυμόνας. Οὗτοι ἐγερθέντες τῆς τραπέζης διεσκορπίσθησαν καθ' ὅλην τὴν αὐθουσαν καὶ εἰς τὰ πέριξ δωμάτια. σχηματίσαντες οὕτω διαφόρους ὁμίλους ᾄδοντας, πίνοντας, φλυαροῦντας ἀδιακόπως. Ἡ Φωτεινή, τὸ μάκτρον ἔχουσα ἀνὰ χεῖρας, μετέβαινεν ἀπὸ ὁμίλου εἰς ὅμιλον ἵνα διορθοῖ τὰς ἐλλείψεις καὶ προλαμβάνῃ τὰς ἐπιθυμίας. Εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς μητρός της νὰ μὴν κοπιάζῃ τόσον, ἀπήντησεν — Ἄ, μητέρα μου, νὰ ἤξευρες πῶς μὲ εὐχαριστεῖ αὐτό... Καὶ τὴν ἐφίλησε περιπαθῶς. Ὁ γαμβρὸς ἀπεσύρθη εἰς ἓν δωμάτιον μὲ τοὺς στενοτέρους φίλους του, μεθ' ὧν συνηθύμει, ἐντελῶς ἥσυχος ὡς πρὸς τὴν Φωτεινήν.. Ἡ εὐθυμία εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον. Τὰ ᾄσματα διεδέχοντο ἄλληλα ἄνευ διακοπῆς.

Αἴφνης ἐξ ἑνὸς ὁμίλου ἠκούσθη ἡ φωνή. —«Πικρή, πικρή πικρή!» Οἱ δύο ξένοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν φωνὴν καὶ εἶδον. Τρεῖς τέσσαρες ἄνδρες, ὄρθιοι καὶ κρατοῦντες ποτήρια πλήρη βότκας, ἐπανελάμβανον κατὰ μικρὰ διαλείμματα —«Πικρή, πικρή».

— Αὐτὸ πάλιν τί σημαίνει; ἠρώτησεν ὁ ἕτερος τῶν φίλων.

— Σημαίνει, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ὅτι ἡ βότκα εἶνε πικρὴ καὶ ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ προσέλθουν οἱ νεόνυμφοι νὰ φιληθοῦν δημοσίᾳ διὰ νὰ τὴν γλυκάνουν.

— Πικρή, πικρή! ἐξηκολούθουν κραυγάζοντες ἐκ τοῦ ὁμίλου. Γαμβρέ, νύμφη κοπιάσετε.

Ὁ Ἀλεξέη Πετρόβιτζ προσῆλθε.—Ποῦ εἶνε ἡ Φωτεινή; ἐρωτᾷ τὴν πενθεράν του.

— Τώρα ἦτον ἐδῶ. Φωτεινή, ποῦ εἶσαι; Τρέχω νὰ τὴν φωνάξω.

Οἱ φίλοι ὄρθιοι, μὲ τὰ ποτήρια ἀνὰ χεῖρας ἀνέμενον.

Παρῆλθον ὀλίγα λεπτά. Ἡ μήτηρ τῆς Φωτεινῆς μετέβαινεν ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, ζητοῦσα τὴν κόρην της, ὅτε κοράσιον δεκαετὲς εἰσελθόν, εἶπεν ὅτι εἶδε τὴν Φωτεινὴν εἰς τὸν κῆπον.

— Παράξενο! εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη Ἰβάνοβνα πρὸς τὴν Μκτρώναν. Αὐτοστιγμεὶ ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες ἔτρεξαν εἰς τὸν κῆπον, προηγουμένης τῆς μητρός. Εἰς τὰς ἀρχὰς δὲν εἶδον τίποτε, μόλις ὅμως ἐπροχώρησαν εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου, ἠκούσθη φωνὴ φοβερά, ἀγρία. Ἦτο τῆς μητρὸς ἡ φωνή, ἥτις ὥρμησεν ἔξαλλος, μὲ τοὺς βραχίονας προτεταμένους... Εἶχεν ἰδῇ τι ἀπαίσιον καὶ προσφιλὲς συνάμα... Ἐκλονίσθη... Ἡ Ματρώνα προσέδραμεν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ. Ρόγχος ἐξῆλθε τοῦ στόματός της καὶ ἐκυλίσθη εἰς τὸ ἔδαφος λιπόθυμος.

Ἐν τῷ οἴκῳ, ὅπου ἡ εὐθυμία εἶχε κορυφωθῇ, ἠγνόουν ἐντελῶς τί συνέβαινεν εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γαμβρός, ἀνησυχῶν ἐπίσης, εἶχε διευθυνθῇ πρὸς τὴν ἔξοδον τὴν πρὸς τὸ μέρος τοῦ κήπου, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν δύο ξένων φίλων του. Ἀκούσαντες τὴν ἀγρίαν φωνήν, ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἔμειναν ὡς κεραυνόπληκτοι πρὸ τοῦ σπαραξικαρδίου θεάματος:

Ἀπὸ τοῦ κλάδου ἑνὸς τῶν δένδρων, μὲ τὸ κεντημένον μάκτρον περὶ τὸν ἀλαβάστρινόν της τράχηλον, ἐκρέματο ἡ Φωτεινή, ἡ δύσμοιρος κόρη, μὲ σάβανον τὴν λευκὴν νυμφικήν της ἐσθῆτα...

Αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἡλίου ἐφώτιζον τὸ παρθενικόν της μέτωπον καὶ λεπτὸς ζέφυρος ἔπαιζε μὲ τὴν χρυσῆν της κόμην, ἐνῷ ἐκ τοῦ οἴκου ἠκούοντο σέσετι αἱ ἰαχαὶ καὶ τὰ ᾄσματα τῶν εὐθυμούντων καὶ αἱ φωναὶ αἱ καλοῦσαι τοὺς νεονύμφους:

«Πικρή, πικρή, πικρή...

Π. Α. Ἀξιώτης

ΤΕΛΟΣ

Η ΜΑΓΙΣΣΑ

(Διήγημα)

Εὑρισκόμεθα συνηγμένοι παρὰ τῇ φιλικῇ οἰκίᾳ τοῦ κυρίου Β... μεγαλεμπόρου, ἄρτι ἐπανακάμψαντος ἐκ Βλαχίας, προσκληθέντες ὅπως διέλθωμεν παρ' αὐτῷ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην. Τὰ διάφορα θέματα, ἐφ' ἃ περιεστράφη ἡ συνδιάλεξις, εἶχον ἀλλεπαλλήλως ἐξαντληθῇ ἐντελῶς, παρ' ὅλας δὲ τὰς προσπαθείας τοῦ ἀγαθοῦ οἰκοδεσπότου καὶ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ συζύγου, νέκρωσις ἀληθὴς καὶ νάρκη ἐπεκράτει ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐπὶ τῶν προσώπων δὲ ἁπάντων καὶ ἁπασῶν ἦτο ἀποτυπωμένη ἀόριστός τις κατάστασις στενοχωρίας καὶ ἀδημονίας, κατάστασις ἡ ὁποία ὑπεδήλου ὅτι ἐπεθύμει μὲν ἤδη ἕκαστος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, δὲν ἤθελεν ὅμως συγχρόνως νὰ δώσῃ αὐτὸς πρῶτος τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως τοσοῦτον, ἐνωρίς, κατὰ τὴν ἑνδεκάτην δηλαδὴ μόλις ἐσπερινὴν ὥραν. Τὰ βαρέα ἀρώματα, ἅτινα ἐξέπεμπον διάφορα δοχεῖα ἀνθέων τοποθετημένα τῇδε κἀκεῖσε μετὰ περισσῆς φιλοκαλίας, ἡ λεπτὴ εὐωδία ἡ ἀπὸ τῶν μεταξίνων ἐσθήτων τῶν κυριῶν ἐξερχομένη, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῶν σιγάρων τῶν κυρίων ἐξερχόμενα νέφη καπνοῦ, καθίστων τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ δωματίου πνιγηρὰν καὶ βαρεῖαν τὴν δὲ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐπικεχυμένην σιγὴν δὲν διέκοπτον κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, εἰμὴ οἱ μονότονοι τοῦ ἐκκρεμοῦς κτύποι, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐλαφρὸς θροῦς χασμήματος . . .

Ἐγὼ εἶχον ἀποσυρθῇ εἴς τινα τῆς αἰθούσης γωνίαν, καὶ ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς στηρίζων, καὶ παρατηρῶν ὁτέ μὲν τοὺς ὡραίους μέλανας ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν πλουσίαν χρυσῆν κόμην τῆς ἀπέναντί μου καθημένης νεαρᾶς καὶ περικαλλοῦς δεσποινίδος Ε... ὁτὲ δὲ λαμπρὸν ρόδον ὅπερ ἔθαλλεν ἐντὸς δοχείου πλησίον μου, ἐσκεπτόμην ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δύναταί τις πολλάκις ν' ἀνεύρῃ ὁμοιότητας καὶ μεταξὺ ἀντικειμένων, ἅτινα ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ὅλως ἀνόμοια, λ. χ. μεταξὺ τῆς ὡραίας ἐκείνης νεάνιδος, καὶ τοῦ θάλλοντος τούτου ρόδου.

Αἴφνης ὁ νεαρὸς δικηγόρος κ. Δ... ὅστις ἀπὸ ὀλίγης ὥρας κατεγίνετο παρατηρῶν φυλλάδιά τινα τῆς *Ἐβδομάδος*, εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς τραπέζης,

— «Καὶ πιστεύετε λοιπὸν σεῖς εἰς φαντάσματα; ἠρώτησε. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ φρονῶ, ὅτι παρῆλθε πλέον ἡ ἐποχὴ τῶν μαγείων καὶ τῶν φαντασμάτων, καὶ νομίζω ὅτι τὰ διάφορα παραδείγματα, ἅτινα μνημονεύει ὁ Φλαμμαριὼν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ θέματός του—καὶ ταῦτα λέγων ἐδείκνυε τὸ φύλλον ἐν ᾧ περιείχετο ἡ περὶ φασμάτων διατριβὴ τοῦ Φλαμμαριῶνος—οὐδὲν ἕτερον ἀποδεικνύουσιν, εἰμὴ τὴν νοσηρὰν ἐγκεφαλικὴν κατάστασιν ἐκείνων, εἰς οὓς συνέβησαν».

— Ἐγὼ φρονῶ, εἶπεν ὁ ἰατρὸς Π.., ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπτώμεθα οὐδόλως τοιούτων ζητημάτων. Βλέπετε ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ Φλαμμαριῶνος, ὅτι αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν εἰσὶν ἀτελεῖς. Ὅτι τὰ αἰσθητήρια ἡμῶν ὄργανα εἰσὶν οὕτω κατεσκευασμένα, ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνωνται μόνον ὡρισμένων ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν. Τίς οἶδε δὲ ὁπόσα φαινόμενα τῆς ἀτμοσφαίρας διέρχονται ἀπαρατήρητα ἁπλῶς μόνον διὰ τὴν ἀναρμοδιότητα τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ὀργάνων;... Θὰ μοὶ εἴπητε ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν παραδέχεται σήμερον τὰς μαγείας καὶ τὰ φαντάσματα. Ἀλλὰ μήπως πρὸ ὀλίγου καιροῦ, χθὲς ἀκόμη, ἡ ἐπιστήμη παρεδέχετο τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὑπνωτισμοῦ; Καὶ ὅμως τὰ διάφορα τοῦ ὑπνωτισμοῦ φαινόμενα εἰσὶ τοσοῦτον παράδοξα, τοσοῦτον ὑπερφυσικὰ σχεδόν, καὶ ὅμως τίς οἶδε ὁπόσας μυθολογίας τῆς σήμερον θέλει μεταβάλει εἰς πραγματικὰ γεγονότα ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης; Καὶ ἀντὶ νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν φρενοβλαβεῖς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μνημονεύουσι διάφορα περὶ φασμάτων διηγήματα, ὡς πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐθεώρουν φρενοβλαβεῖς τοὺς παραδεχομένους τὸν ὑπνωτισμόν, δὲν εἶνε προτιμότερον νὰ παραδεχθῶμεν τὰς διηγήσεις των ἀληθεῖς καὶ νὰ ἀφῆσωμεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης τὴν ἐξήγησίν των;

— Ἐγὼ τοὐλάχιστον πάντοτε ἐπίστευσα καὶ πιστεύω εἰς τὰ φάσματα, εἶπεν ἡ δεσποινὶς Ε..., ὡς ἐπίστευσα εἰς τὴν ὕπαρξιν μαγισσῶν αἱ ὁποῖαι ὅμως...

— Αἱ ὁποῖαι ὅμως ἔχουσι μαγικοὺς μέλανας ὀφθαλμούς, διέκοψα ἐγὼ ἀτενίζων τὴν νεάνιδα. Ὦ, ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν παραδέχομαι καὶ ἐγὼ τὴν ὕπαρξιν μαγισσῶν, καὶ δύναμαι μάλιστα νὰ προσθέσω, ὅτι ἔλαβον ἤδη πεῖραν τῆς γοητείας, ἣν ἐξασκοῦσιν αὗται.

— Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι μάγισσαι ἀληθεῖς, προσέθηκεν ἐκείνη ροδοπόρφυρος πλὴν καὶ γελῶσα, καὶ μὴ περιφρονεῖτε τόσον πολὺ αὐτὰς καθ' ὅσον ἀλλοίμονον εἰς σᾶς ἐὰν ἐμπέσητε εἰς τὰ δίκτυά των...

— Τὸ βέβαιον εἶνε, εἶπεν ὁ νεαρὸς δικηγόρος, ὅτι τὰ τοιαῦτα θεωροῦνται γενικῶς μυθολογήματα, ὅτι οὐδὲν ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν τὰ παραδέχεται, καὶ ὅτι ἐπομένως δικαιοῦμαι καὶ ἐγὼ θεωρῶν ταῦτα μύθους καὶ πλάσματα φαντασίας.

— Καὶ ὅμως, προσέθηκεν ὁ οἰκοδεσπότης...,..

Ἀλλ' ἀγνοῶ πράγματι τί προσέθηκε, καθ' ὅσον ἰσχυρὰ κεφαλαλγία καταλαβοῦσά με αἴφνης, με ἠνάγκασε νὰ ζητήσω συγγνώμην, καὶ λαβὼν τὸν πῖλόν μου νὰ ἀπέλθω.

— Καλὴν νύκτα σας καὶ περαστικά, μοὶ ἐφώνησεν ἡ δεσποινὶς Ε... σφίγγουσα τὴν χεῖρά μου· καὶ ἐν ᾧ οἱ μέλανες αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἐξήστραπτον παραδόξως, ὡς ἀστέρες ἐν ἀσελήνῳ νυκτί,—«Εὔχομαι αἱ μάγισσαι τὰς ὁποίας σεῖς δὲν παρεδέχεσθε, αἱ ἀληθεῖς μάγισσαι, νὰ σᾶς ἐλεήσωσι, καὶ σᾶς ἀπαλλάξωσι ταχέως τῆς ἐλαφρᾶς ἀσθενείας σας.

— Θὰ ἐπροτίμων μᾶλλον νὰ μὲ ἠλέουν αἱ μάγισσαι ἐκεῖναι, ἃς ἐγὼ παραδέχομαι, ἀπήντησα γελῶν, καὶ χαιρετήσας ἔσπευσα νὰ ἐξέλθω....

Ἡ νὺξ ἦτο μία τῶν ὡραιοτέρων τοῦ Ἰουνίου, χλιαρὰ καὶ ἀνέφελος, καὶ μαγευτική, ἀπὸ διαστέρου δὲ στερεώματος ἡ σελήνη γελόεσσα καὶ πλησιφαὴς ἐξηκόντιζε τὰς ἀκτῖνάς της περιβάλλουσα δι' ἀφθόνου φωτὸς τὴν γῆν. Ἡ θάλασσα—ἐλησμόνησα δὲ νὰ σᾶς εἴπω ὅτι εὑρισκόμην ἐν τῇ παραλίᾳ πόλει Β... — ἡ θάλασσα τοῦ λιμένος ἀκύμων καὶ λεία ἐμάρμαιρεν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τῆς σελήνης, λεπτὴ δὲ ἀπόγειος αὔρα ρυτιδοῦσα ἐλαφρῶς τῇδε κἀκεῖσε τὴν ἐπιφάνειάν της, ἐχάρασσεν ἐπ' αὐτῆς λεπτὰς καὶ ὑπὸ τὴν ἀνταύγειαν τοῦ φωτὸς σελαγιζούσας γραμμάς, καὶ πνέουσα διὰ τῶν παραλίων τῆς πόλεως κήπων, ἔφερεν εἰς τὴν ὀσφρησίν μου εὐωδίαν ῥόδων.

— Καὶ διατὶ τάχα νὰ μὴ κάμω μικρὸν θαλάσσιον περίπατον, εἰς τοιαύτην μαγευτικὴν νύκτα; ἐσκέφθην.., Τίς οἶδε μάλιστα, ἴσως ὁ περίπατος αὐτὸς μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς κεφαλαλγίας.

Ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον. Κατηυθύνθην πρὸς τὴν προκυμαίαν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν προστυχοῦσαν λέμβον διέταξα τὸν ἐναύτῃ λεμβοῦχον νὰ μὲ περιφέρῃ ἐν τῷ λιμένι κατὰ βούλησιν. Ἐξαπλωθεὶς δὲ ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς λέμβου, καὶ ἀπλήστως θεώμενος καὶ θαυμάζων τὴν πέριξ μου μαγευτικὴν τῆς φύσεως εἰκόνα, ἀφέθην μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς ρεμβασμούς, καὶ ἀναμιμνησκόμενος τῆς προ μικροῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου Β... συζητήσεως, καὶ τῶν περὶ μαγειῶν καὶ μάγισσῶν λεχθέντων, ἐσκεπτόμην ὅτι ἐὰν πράγματι ὑπῆρξάν ποτε μάγισσαι καὶ νηρηΐδες, βεβαίως κατὰ τοιαύτην μαγικὴν θὰ ἐγεννήθησαν νύκτα....

Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ χλιαρότης τῆς ἀτμοσφαίρας ἤρξατο ἐπενεργοῦσα ναρκωτικῶς ἐπ' ἐμοῦ, καὶ ἤδη εὑρισκόμην ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ τῇ μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, ὅτε ᾄσμα γλυκὺ καὶ περιπαθὲς ἔπληξε τὴν ἀκοήν μου καὶ μοὶ ἀπετύπωσεν ἐν τῇ μνήμῃ τὰς ἀκολούθους στροφάς:

Ἀπάνω σὲ κατάχλωρο νησὶ καὶ δροσερό
Μιὰ μάγισσα πενταμόρφη παλάτι ἔχει κτήσει,
Χιονάτο ἔχει τὸ κορμὶ 'σὰν κύματος ἀφρὸ
Καὶ εἶνε τὰ μαλλάκια της χρυσάφι καθαρό,
Χαρά 'στον ποῦ ἡ μάγισσα ἐκείνη ἀγαπήσῃ

Τὴ μαγεμένη βάρκα της μιὰ νύχτα σκοτεινή
Ὅπου τὸ δρόμο τοῦ νησιοῦ μονάχη της τὸν ξέρει
Ποῦ ἀρμενίζει γρήγορη χωρὶς τιμόνι καὶ πανί,
Ἡ μάγισσα τὴ βάρκα της μιὰ νύχτα σκοτεινὴ
Θὰ στείλῃ, ἴσια στὸ νησὶ τὸ φίλο της νὰ φέρῃ...

Ἡ φωνὴ ἦτο ἀρρήτου γλυκύτητος καὶ μελῳδίας. Μοὶ ἐφάνη δὲ ὅτι ἦτο φωνὴ γυναικός, φωνὴ λεπτή, περιπαθής, μεταλλική... Ὑπέθεσα ὅτι πλησίον τῆς λέμβου μου θὰ ἦτο λέμβος ἑτέρα, καὶ ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς ἵνα ἀναζητήσω ἐν αὐτῇ τὴν ἄγνωστον ἀοιδὸν, ἥτις ἐτάρασσε διὰ τῶν μαγευτικῶν αὐτῆς τόνων τὴν ἠρεμίαν τῆς νυκτός, καὶ μὲ ἐξήγειρε τῶν ρεμβασμῶν μου...

Ἀλλ' ὦ τοῦ θαύματος!... Δὲν ἤμην πλέον ἐν τῷ λιμένι τῆς πόλεως Β... μάτην δ' ἀνεζήτησα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοὺς τρεμοσβύνοντας αὐτῆς φανούς...

Εὑρισκόμην ἐντὸς μικροῦ καὶ ἑλικοειδοῦς πορθμοῦ τοσοῦτον στενοῦ, ὥστε μόλις ἠδύνατο ἡ μικρά μου λέμβος νὰ προχωρῇ χωρὶς αἱ πλευραὶ αὐτῆς νὰ ἐφάπτωνται τῆς παρακειμένης ξηρᾶς. Ροδοδάφναι καὶ ροδαὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τῶν δύο διεσπαρμέναι ὀχθῶν καὶ πρὸς τὸ ὕδωρ ἐπικλινεῖς, ἤγγιζον σχεδὸν τὴν κεφαλήν μου διὰ τῶν διανθῶν αὐτῶν κλάδων, καὶ μὲ ἐθώπευον διὰ τῶν μυροβόλων καὶ δροσορράντων φύλλων των, ἅτινα αἱ προσπίπτουσαι τῆς σελήνης ἀκτῖνες περιέβαλλον διὰ ζωηρῶν καὶ φωτεινῶν χρωματισμῶν...

Ἐνόμισα ὅτι ἔπασχον ἀπάτην ὀπτικὴν καὶ τοίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστράφην, ὅπως ἐρωτήσω τὸν λεμβοῦχον περὶ τοῦ μέρους εἰς ὃ εὑρισκόμεθα, πλήν.... ἔμεινα ἔκπληκτος ἐμβρόντητος, ἐνεός!

Ἐνώπιόν μου δὲν ἦτο πλέον ὁ γέρων ἐκεῖνος ναυτικός, ὃν εὗρον ὑπνώττοντα ἐν τῇ λέμβῳ του, καθ' ὃν χρόνον εἰσεπήδων ἐν αὐτῇ...

Ἐνώπιον μου ἵστατο, ἐν ὅλῃ τῇ μεγαπρεπείᾳ τῆς ἀποστραπτούσης αὐτῆς καλλονῆς, ἡ δεσποινὶς Ε...

Ἔφερε λευκὴν ἀραχνοϋφῆ ἐσθῆτα ἀφίνουσαν γυμνοὺς τοὺς στρογγύλους καὶ τορευτοὺς της βραχίνας, ὧν ὅμως τοσαύτη ἦν ἡ λευκότης, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως ἠδυνάτει τις νὰ ἀποφανθῇ ἂν ἡ χιονόλευκος ἐσθὴς ἦτο πράγματι ἄνευ χειρίδων...

Οἱ μέλανες αὐτῆς ὀφθαλμοί, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι, οὓς τοσοῦτον ἐθαύμαζον πρὸ ὀλίγων ἔτι ὡρῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κυρίου Β... ἐρωτίζοντο ὑπὸ παραδόξου λάμψεως, καὶ ἡ θαυμασία κόμη της κατέπιπτεν εἰς χρυσοῦς πλοκάμους περὶ τοὺς ὤμους της, καὶ περιέστεφε τὸ μέτωπόν της δι' ἀκτινοβολοῦντος διαδήματος. .

— Δὲν ἐπίστευες λοιπὸν ὅτι ὑπάρχουσι μάγισσαι ; μοὶ ἐφώνησε μειδιῶσα καὶ προσφέρουσά μοι λαπρὸν ρόδον, ὅπερ ἐκράτει, ἀκριβῶς ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο πρὸς ὃ τὴν συνέκρινον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Β.. ;— Καὶ ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ σὲ κάμω νὰ πεισθῇς ὅτι ὑπάρχουσι μάγισσαι ἀληθεῖς, καὶ ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ σὲ κάμω νὰ θαυμάσῃς τὴν ἰσχύν των... Δὲν ἐννοεῖς λοιπὸν ἀκόμη, προσέθηκε παρατηρήσασα ὅτι τὴν ἠτένιζον ἔκθαμβος, δὲν ἐννοεῖς ὅτι ἐγὼ σὲ ὤθησα νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν λέμβον, τὴν λέμβον μου δὲν ἐννοεῖς ὅτι ὁ γέρων λεμβοῦχος ἤμην ἐγώ, μεταμορφωθεῖσα ἐπίτηδες ἵνα μὴ ἐξεγείρω τὴν περιέργειάν σου ; Καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ σοὶ εἴπω ὅτι σοὶ ἐνέβαλον τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀδιαθεσίαν θέλουσα νὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ ἀπέλθῃς ταχέως ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου Β.. καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ σοὶ προσθέσω ὅτι τὰ πάντα κατορθῶ, τὰ πάντα δύναμαι ἐγώ, ἡ μάγισσα ;... Θέλεις λοιπὸν ἀκόμη ἵνα θαυμάσῃς τὴν δύναμίν μου νὰ μεταβάλω τὸ ὕδωρ τοῦτο τοῦ πορθμοῦ εἰς ἄργυρον, θέλεις νὰ μεταμορφώσω καὶ σὲ εἰς τὸ ὡραῖον αὐτὸ ρόδον πρὸς ὃ μὲ συνέκρινες ρεμβάζων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ κυρίου Β...; !

Μὲ ἤγγισε διὰ τῶν λεπτῶν ροδίνων δακτύλων της, ἐφύσησε λεπτὴν διὰ τῶν χειλέων της ἐπὶ τοῦ προσώπου μου πνοήν, καί.,.. ὦ τοῦ θαύματος ! Ἠσθάνθην ἐμαυτὸν μεταμορφούμενον, τὸ σῶμα μου λεπτυνόμενον καὶ σμικρυνόμενον βαθμηδόν, τὰ ἐνδύματά μου μεταβαλλόμενα εἰς φύλλα, καί... μετ' ὀλίγον... ἤμην μικρὸν ὑπέρυθρον ρόδον ! ... Μὲ ἔθηκε πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τοῦ στήθους της καὶ ἀκολούθως ἐπαναδίδουσά μοι τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν.

— Πιστεύεις λοιπὸν τώρα μετὰ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν μαγισσῶν ; ἐρώνησε γελῶσα.

— Πιστεύω, ἀνέκραξα ριπτόμενος εἰς τοὺς πόδας της, θὰ ἐπροτίμων ὅμως νὰ διατηρήσω τὴν ροδίνην μου μορφὴν ἤρκει μόνον νὰ διετήρουν μετ' αὐτῆς καὶ τὴν θέσιν εἰς ἣν μὲ ἐθέσατε...

— Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, μοὶ εἶπεν ἐκείνη. Εἶσαι εὐτυχέστερος τοῦ ρόδου. Ἔχεις θέσιν οὐχὶ ἐπὶ τοῦ στήθους μου ἀλλ' ἐντὸς αὐτοῦ...

Καὶ δὲν ἐνθυμεῖσαι λοιπόν, ἐπανέλαβε μὲ τὴν γλυκεῖάν της φωνήν, τὸ ᾆσμα τὸ ὁποῖον ἔψαλλον πρὸ ὀλίγου, καὶ δι' οὗ σὲ ἐξήγειρα τῶν ρεμβασμῶν σου ; Καὶ δὲν ἐμάντευσας ὅτι ἐγὼ ἤμην ἡ μάγισσα ἐκείνη τοῦ τραγουδιοῦ, καὶ ὅτι σὺ εἶσαι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἠγάπησα, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἡ *πεντάμορφη* μάγισσα μεταφέρει διὰ τῆς λέμβου της εἰς τὸ *νησί* της ; Καὶ εἶνε λοιπὸν ἀνάγκη νὰ σοὶ ψάλλω ἐκ νέου τὸ ᾆσμα ἐκεῖνο ἵνα τὸ ἐνθυμηθῇς ἢ προτιμᾷς νὰ ἀκούσῃς τὸν συνέχειαν αὐτοῦ ;

....Ἐκαθέσθη πλησίον μου, περιέβαλε διὰ τῶν λευκῶν καὶ ἁπαλῶν βραχιόνων της τὸν τράχηλόν μου, καὶ διὰ φωνῆς ὁμοιαζούσης πρὸς ἐκείνην ἣν ἤκουσα ἤδη, ἀλλὰ μᾶλλον λεπτῆς καὶ μελῳδικῆς, ἤρξατο νὰ ψάλλῃ — νὰ *κελαδῇ* θὰ ἦτο καλλίτερον — τὴν ἀκόλουθον τοῦ ᾄσματος στροφήν :

Καὶ ὅταν ἡ βάρκα γρήγορη εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰ
Τοῦ καταπράσινου νησιοῦ, μαζὶ μ' αὐτὸν γυρίσῃ
Ἡ μάγισσα θὰ τὸν δεχθῇ μ' ὀλόγλυκα φιλιὰ
Καὶ θὰ τοῦ στρώσῃ γιὰ φωλιὰ χιονάτιαν ἀγκαλιά·
Χαρὰ 'στον ποῦ ἡ μάγισσα ἐκείνη ἀγαπήσῃ. ...

Καὶ ἠσθανόμην τοὺς μεταξίνους βοστρύχους τῆς κόμης της θωπεύοντας, τὸ μέτωπόν μου, καὶ τὸν ἁπαλόν της βραχίονα ὑποστηρίζοντα τὴν κεφαλήν μου.

Καὶ ἡ πνοή της, ἡ μεθυστικὴ καὶ μυροβόλος, εἰσδύουσα εἰς τοὺς πνεύμονάς μου μὲ ἐπλήρου ἀρρήτου γοητείας, μὲ ἐμάγευε..

Καὶ ἐν ᾧ ἐκείνη ἐξηκολούθει τὸ ᾆσμά της μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀπὸ τῆς τρόπιδος τῆς λέμβου ἀνέθρωσκον ἤχοι περιπαθεῖς καὶ μελῳδικοί, ὡσεὶ ἤχοι μελῳδούσης κιθάρας, οἵτινες συνῴδευον αὐτό....

Καὶ ἐν ᾧ ἐκείνη ἐπανελάμβανε τὴν τελευταίαν τοῦ μέλους της στροφήν, ἐγὼ ἐσκεπτόμην ὅτι πράγματι θὰ ἦτο εὐτυχής, παγευτυχέστατος ὁ ἀγαπώμενος ὑπὸ τοσοῦτον αἰθερίας καλλονῆς, καὶ ἐὰν ἀκόμη προέκειτο νὰ συμμεριοθῇ μετ' αὐτῆς τὴν κόλασιν, ἢ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν εὐτυχίαν του πρὸς τὸν παράδεισον τοῦ οὐρανοῦ...

Αἴφνης «ἐφθάσαμεν» μοὶ εἶπε, διακόψασα τὸ ᾆσμά της, καὶ δεικνύουσά μοι πρὸς τὴν πρῴραν τῆς λέμβου...

Εἰσηρχόμεθα κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς κυκλοτερῆ ὁρμίσκον, ἐν τῷ μέσῳ ἀκριβῶς τοῦ ὁποίου ἀνάκτορον, στίλβον καὶ περικαλλές, ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἱστάμενον. ὡσεὶ ἀναδυόμενον ἀπὸ τῶν κυμάτων.

Ἀπὸ τῶν καταφώτων παραθύρων του ἐξήρχοντο ἤχοι ἐναρμονίου μουσικῆς, καὶ πέριξ φυτὰ ποικιλανθῆ τὰς ρίζας αὐτῶν ἔχοντα καὶ ταῦτα ἐν τῷ ὕδατι, περιέβαλλον τοὺς τοίχους του διὰ θαυμασίου ἀνθηροῦ περικαλύμματος . . .

Ἦτο τὸ ἀνάκτορον τῆς μαγίσσης...

Ἀνηγέρθην ὄρθιος καὶ ἤμην παραδεδομένος εἰς ἄφωνον θαυμασμὸν τοῦ ἐνώπιόν μου μαγικοῦ θεάματος, ὅτε ἠσθάνθην ὡς νὰ μὲ ἔσυρον ἰσχυρῶς ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὸ ὕδωρ.... Προσεπάθησα νὰ ἀντιστῶ, ἤνοιξα τὰς χεῖρας, ἔρριψα κραυγήν, καί..... ἐξύπνησα!....

— Ἦτο λοιπὸν ὄνειρον! ἀνέκραξα παρατηρῶν πέριξ μου καὶ ἀναγνωρίζων τὴν μικρὰν ἁλιευτικὴν λέμβον τοῦ φίλου μου, εἰς ἣν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας εἴχομεν εἰσέλθη χάριν νυκτερινῆς ἁλιείας....

Καὶ ἐν ᾧ ἀνεζήτουν ματαίως τὸν πίλόν μου, ὃν θὰ εἶχον βεβαίως λησμονήσει εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς μαγίσσης, ἢ τὸ βεβαιότερον, ὃν θὰ μοὶ ἀνήρπασεν ἡ νυκτερινὴ αὔρα, ἐσκεπτόμην συγχρόνως ἂν μετὰ τοιαῦτα ὄνειρα, δὲν θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ μὴ ἐξεγείρετό τις.....

Σ. Α. Μοῦσουρης

Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Μ' ΑΓΑΠΑ ΔΕ Μ' ΑΓΑΠΑ

Σκύβει ὁ νηὸς τραγουδιστὴς καὶ κόβει ἕνα λουλοῦδι
Καὶ φύλλο φύλλο τὸ μαδᾶ μ' ἕνα μικρὸ τραγοῦδι:

Μ' ἀγαπᾷ, γιατὶ μοῦ τῷπε, καὶ στὰ λόγιά της τὸ εἶδα,
ὅπου εἶχαν τόση ἀγάπη, τόσο πόθο, τόση ἐλπίδα.

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· σὰν ἔκαμα νὰ τὴν γλυκοφιλήσω
Γιατί τὸ πρόσωπο μὲ ὁρμὴ νὰ τὸ τραβήξῃ ὀπίσω;

Μ' ἀγαπᾷ, γιατί ὅταν εἶδε εἰς τὸ πρόσωπό μου θλίψι
Δὲν ἠμπόρεσε κ' ἐκείνη, θλιβερὴ ματιὰ νὰ κρύψῃ.

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· τὴν κύταζα στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της
Μὰ ἐκείνη δὲν μ' ἐκύταζε, γιατ' εἶχε ἀλλοῦ τὸ νοῦ της.

Μ' ἀγαπᾷ· ὅταν μὲ βλέπῃ ἔξαφνα, εὐθὺς χλωμιάζει
Κ' ἔπειτα μοῦ κοκκινίζει καὶ μοῦ κρυφαναστενάζει.

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· Πολλαῖς φοραῖς θαρρῶ πῶς εἶνε ξένη·
Τόσο ψυχρὴ καὶ ἀδιάφορη εἰς τοὺς καϋμούς μου μένει.

Μ' ἀγαπᾷ. Γλυκά μου μάτια, ὅταν βλέπουν τὰ δικά μου
Μὴ γαμπρὸς ἔχει τὴ χάρι, μήπως ὑψῃ τὴ χαρά μου;

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· εἶδα ματιαῖς καὶ σ' ἄλλονς νὰ ρίχνῃ
Ποῦ ἔπρεπε στὴν ἀγάπη της μονάχα νὰ ταῖς δείχνῃ.

Μ' ἀγαπᾷ· ὅταν μοῦ δίδει τὸ μικρὸ χρυσό της χέρι
Μ' ἕνα σφίξιμο κρυφό του, στὸν παράδεισο μὲ φέρει.

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· Ἀλλοῦς γιατὶ κι' αὐτὴ νὰ μὴ γυρεύῃ
Τὸ χέρι μου νὰ τὸ φιλεῖ καὶ τὸ γλυκοχαδεύει;

Μ' ἀγαπᾷ· μὲ χίλιους πόθους καὶ φωτιὰ ἄσβυστη μὲ βλέπει, . .
Μὰ τὸ στόμα της μοῦ λέει — Κάμε ἡσυχα· δὲν πρέπει . . .

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· Ἀχ μιὰ σταλιὰ νὰ εἶχε ἀπ' τὴν καρδιά μου
Θά ξερε μ' ἕνα τσιμπὶ νὰ σβύσῃ τὴ φωτιά μου.

Μ' ἀγαπᾷ . . . . μά . . . ἕνα ἀκόμη . . . ἕνα φυλλαράκι μένει.
Κι' ἀπὸ κάτω . . . ἀπελπισία καὶ καϋμοὶ εἶνε κρυμμένοι . . .

Δὲ μ' ἀγαπᾷ· Δουλοῦδι μου, τώρα τὰ φύλλα ποῦνε;
Ἔτσι ἀπομένει κι' ἡ καρδιὰ ποῦ δὲν τὴν ἀγαποῦνε . . .

Κι' ὁ νηὸς τραγουδιστὴς πετᾷ τὸ ἄφυλλο λουλοῦδι
Καὶ μ' ἕνα του ἀναστεναγμὸ τελειώνει τὸ τραγοῦδι.

Ι. Μαρανος

ΑΙ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

GASTON BOISSIER

Η ΡΩΜΗ

(Μετάφρασις Ἰω. Α. Ζυγομαλᾶ)

Οὐδεμία πόλις κέκτηται ὅσα ἡ Ρώμη ἀρχαῖα μνημεῖα· κατὰ τοῦτο ἀκριβῶς διαφέρει αὕτη πάντων τῶν λοιπῶν τοῦ κόσμου πρωτευουσῶν· οὐ μόνον δὲ πολυπληθέστερα εἶνε ἐν αὐτῇ τὰ λείψανα ταῦτα τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ κάλλιον ἢ ἀλλαχοῦ διατετηρημένα. Ἐν μέσῳ τοσούτων μεταβολῶν, ἡ Ρώμη ἔσχε τὴν εὐτυχίαν νὰ μείνῃ πάντοτε ρωμαϊκή. Πολλὰς βεβαίως ὑπέστη ἐπιδρομάς, πολλάκις ἐκυριεύθη, πλέον ἢ ἅπαξ εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ, ἀλλ' οὐδεμία τῶν ξένων τούτων δεσποτειῶν διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν· ταχέως ἐπανέκτησε τὴν ἑαυτῆς ἀνεξαρτησίαν, δύναται δέ τις συλλήβδην νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ρωμύλου ἡ Ρώμη ἀνῆκε πάντοτε εἰς τοὺς Ρωμαίους. Οὗτος εἶνε καὶ ὁ κυριώτατος λόγος δι' ὃν τὰ ἐν αὐτῇ διασωθέντα μνημεῖα ὀλιγωτέρας ὑπέστησαν καταστροφὰς ἢ ἐν ἄλλαις χώραις ἐν αἷς οἱ δεσπόται διεδέχθησαν ἀλλήλους. Ἕτερον πλεονέκτημα, καθιστῶν ἡμῖν ταῦτα πολυτιμώτατα, εἶνε ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴς διαφορωτάτας. Αἱ λοιπαὶ ἐν γένει πόλεις ἤκμασαν καθ' ὡρισμένην τινα ἐποχήν, τὰ δ' ἐν αὐταῖς εὑρισκόμενα ὡραῖα λείψανα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀνάγονται πολιτισμόν· ἡ Ρώμη τοὐναντίον ἀνέθαλε πολλάκις· ἤκμασεν ἐπανειλημμένως κατὰ τὸν μακροχρόνιον αὐτῆς βίον, ἑκάστη δὲ τῶν ἀκμῶν τούτων περικλεῆ τῆς διαβάσεως αὐτῆς κατέλιπεν ἴχνη: πᾶσαι σχεδὸν αἱ μεγάλαι τῆς τέχνης περίοδοι ἀντιπροσωπεύονται ἐν αὐτῇ. Φρονῶ ὅτι ἄριστος πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς πόλεως ταύτης τρόπος εἶνε, νὰ διατρέξωμεν αὐτήν, οὐχὶ κατὰ συνοικίας, ὡς πράττουσιν οἱ ἐσπευσμένοι ταξειδιῶται, ἀλλὰ κατ' αἰῶνας. Θὰ ἐπισκεφθῶμεν ἅπαντα ὁμοῦ τὰ μνημεῖα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς περιόδου τὰ ὁποῖα θὰ ἐρμηνευθῶσιν οὕτω καὶ θὰ διαφωτισθῶσιν τὸ ἓν διὰ τοῦ ἄλλου, ἑκάστη δὲ περίοδος θέλει παρελάσῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ζῶσα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναταί τις ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ πόλει νὰ σπουδάσῃ τὴν ἱστορίαν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Πειραθῶμεν ὅπως σύντομον αὐτῆς χαράξωμεν σκιαγραφίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν θέλομεν ἀκατρέξει ὀλίγον μακράν, μέχρι τῶν χρόνων καθ' οὓς ἡ Ρώμη δὲν ὑπῆρχεν ἔτι· ἀφαιρέσωμεν διὰ τῆς φαντασίας πάσας ταύτας τὰς οἰκίας καὶ πάντα τὰ μέγαρα τὰ καλύπτοντα τὸ ἔδαφος αὐτῆς· φαντασθῶμεν ὁποία ἦτο ἡ χώρα αὕτη ὅτε οἱ πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι ἤρξαντο πηγνύοντες τὰς στρογγύλας καὶ εἰς ὀξὺ ἀπολήγουσας καλομοσκεπεῖς αὐτῶν καλύβας. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέρεως, πέντε ἢ ἓξ περίπου λεύγας μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὑψοῦται σύμπλεγμα μικρῶν λόφων· τρεῖς ἐξ αὐτῶν σχηματίζουσιν, ἐν τῷ κέντρῳ, εἶδος τι κύκλου περιβάλλοντος κοιλάδα στενὴν καὶ ἐπιμήκη· εἶνε δὲ οὗτοι: ὁ Παλατῖνος, ὁ Καπιτώλιος καὶ ὁ Ἠσκυλῖνος, ὅστις σπουδαιότερος ὢν τῶν ἄλλων ἐκ διακεκριμμένων τινων σχηματίζεται ὑψωμάτων: πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ Οὐιμιναλίου καὶ Κυρινίου, πρὸς δὲ τ' ἀριστερὰ τοῦ Καιλίου. Ὄπισθεν τοῦ Παλατίνου, κατὰ μῆκος τοῦ Τιβέρεως, ὑψοῦται τὸ Ἀβεντῖνον, τὸ ὄρος τῶν πληβείων. Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἑπτὰ λόφοι, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων τοσάκις ἀπαντῶσιν ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ ἱστορίᾳ. Οὐχ ἧττον πεφημισμένοι εἰσὶν αἱ διαχωρίζουσαι αὐτοὺς κοιλάδες. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Καπιτωλίου καὶ τοῦ Παλατίου ἐκτείνεται ἡ πεδιὰς ἐκείνη ἥτις ἀργότερον θὰ μεταβληθῇ εἰς Forum (ἀγοράν)· ἡ μεταξὺ τοῦ Παλατίνου καὶ τοῦ Ἀβεντίνου πτυχὴ τοῦ ἐδάφους, θὰ καταστῇ ὁ μέγιστος ἐν Ρώμῃ ἱππόδρομος (Circus Maximus)· ὁ δ' ἐκεῖθεν τοῦ Καπιτωλίου χῶρος θὰ ονομασθῇ ἡμέραν τινὰ Πεδίον τοῦ Ἄρεως.

Ἀλλὰ κατὰ τοὺς περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος χρόνους, ἅπασα ἡ χώρα αὕτη εἶνε ἔρημος. Ὑπὸ τελμάτων κατέχονται τῶν κοιλάδων τὰ βάθη αἱ δὲ κλιτύες τῶν λόφων ὑπὸ ἀγρίων καλύπτονται θάμνων (silvestribus horrida dumis). πανταχοῦ ἡ βραχεῖα ἐκείνη καὶ ὕπωχρος βλάστησις ἡ ἔτι καὶ νῦν καλύπτουσα τὴν ρωμαϊκὴν πεδιάδα. Ἡ ὑγρὰ καὶ θερμὴ αὕτη χώρα εἶνε τῶν πυρετῶν ἡ ἑστία· ὡς ἀπόλυτος βασιλεύει ἐκεῖ δεσπότης, ἡ δεινὴ αὕτη τῆς Ἰταλίας μάστιξ. Ἐν ταῖς περὶ τοῦ οἰκισμοῦ τῶν πρώτων ἰταλικῶν πόλεων παραδόσεσι, φέρεται πολλάκις δαίμων τις ἢ τέρας κατατρώγων τοὺς κατοίκους, ἀπαιτῶν παρ' αὐτῶν ὡς φόρον ἀνθρώπινα θύματα, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἥρως τις κατωρθώσει ν' ἀποκτείνῃ αὐτό : τὸ τέρας τοῦτο, εἶνε ἡ malaria, ἡ ἑλώδης νόσος, ἡ ἀποδεκατήσασα τοὺς πρώτους ἐπὶ τοῦ μεμολυσμένου τούτου ἐδάφους ἐγκαταστάντας κατοίκους καὶ πειραθέντας ὅπως καλλιεργήσωσιν αὐτό. Ἀποξηράναντες τέλος τὰ ἕλη καὶ καταλλήλως τὰ ὕδατα αὐτῶν διοχετεύσαντες, κατώρθωσαν ν' ἀπολυμάνωσι τὴν χώραν. Ἀλλὰ τὸ τέρας οὐδέποτε ἐξηφανίσθη ἐντελῶς· μόλις παύσωσι πρὸς στιγμὴν ἀγωνιζόμενοι κατ' αὐτοῦ, ἐπανεγείρει τὴν εἰδεχθῆ κεφαλήν του.

Εἰς τὰ ὡραῖα πλὴν φοβερὰ ταῦτα κλίματα ἡ φύσις ὑποτάσσεται τῷ ἀνθρώπῳ μόνον ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ μὴ παύῃ οὗτος καταπολεμῶν αὐτήν· τοῦτο βεβαίως ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ καὶ ὁ Βιργίλιος, παρομοιάζων τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ πρὸς τὸ τοῦ ναύτου, ἡ λέμβος τοῦ ὁποίου ἀναπλέει ὁρμητικὸν ποταμοῦ ρεῦμα· ὀφείλει οὕτος νὰ κωπηλατῇ ἀκαταπαύστως: διότι καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἂν τὴν κωπηλασίαν αὐτοῦ ἀνακόψῃ, ὁ ποταμὸς θέλει παρασύρει αὐτὸν καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ θέλει ἀπωλέσῃ ἅπαντας τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του.

Θὰ εἶχον βεβαίως ἀποχρῶντας τινὰς λόγους νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν νοσώδη καὶ μελαγχολικὴν ταύτην χώραν, τὴν στερουμένην ποσίμου ὕδατος, ἵνα γάριν αὐτῆς ἐγκαταλείψωσι τὰς μαγικὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν τῆς Ἄλβης καὶ τῆς Κιμίνου, τοὺς λόφους τῆς Τιβύριος, τῆς Τύσκλου ἢ τῆς Πρανέστου.

Ἡ τοποθεσία αὕτη ἦτο καταλληλοτάτη· ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης οὖσα, ἑνοῦται πρὸς αὐτὴν δι' ἑνὸς τῶν κυριωτέρων τῆς Ἰταλίας ποταμῶν, τοῦ πάντοτε πλωτοῦ Τιβέρεως. κεῖται εἰς ὃ ἀκριβῶς σημεῖον συναντῶνται τὸ Λάτιον, ἡ Σαβίνη, ἡ Τυρρηνία, καὶ ἐξ οὗ δύνανται ν' ἀνταλλάσωσι τὰ προϊόντα τῆς χώρας ἢ τῆς τέχνης αὐτῶν.

Ἡ Ρώμη, λέγει ὁ Κος Μῶμσεν, «ἦτο κατ' ἀρχὰς ἁπλοῦν ἐμπορεῖον»· ἀλλ' ἦτο ἐπίσης καὶ ἄσυλον· Ἐκεῖ ἐμελλον ἡμέραν τινὰ νὰ συρρεύσωσι, δυσηρεστημένοι, δοξομανεῖς, τυχοδιῶκται, ἀλύται παντὸς εἴδους, τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ὁποίων αἱ παρακείμεναι χῶραι ἠδυνάτουν νὰ ἱκανοποιήσωσιν. Ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις τῶν παραδόσεων οἱ πρῶτοι οὗτοι λαοὶ παρίστανται ὡς φύραμά τι παντοίων φυλῶν ἀποτελοῦντες· ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἐν τούτοις τοῦ φυράματος προήχθη ὁ λαὸς ἐκεῖνος ὁ ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸ αἴσθημα τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτοῦ κατέχων, καὶ τοσούτης φιλοπατρίας δείγματα παρασχών.

Δυνάμεθα, διατρέχοντες σήμερον τὴν Ρώμην, νὰνεύρωμεν ἴχνη τινὰ τῆς ἀπωτάτης ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν, ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν διαφόρων λαῶν, ἱδρύθη τὸ ρωμαϊκὸν ἔθνος; οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὀλιγάριθμα εἰσὶ τὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι κατέλιπον ἡμῖν περιεργότατα ἐν τούτοις εἶνε καὶ τὰ ὀλίγιστα ταῦτα, τὰ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν περισωθέντα·

Φυσικὸν ἦτο οἱ μετανάσται οὗτοι νὰτιχοληθῶσι κατ' ἀρχὰς περὶ τὰς μᾶλλον ἐπειγούσας αὐτῶν ἀναγκας· πρώτη αὐτῶν φροντὶς ὑπῆρξε νὰμυνθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ τοῦ πυρετοῦ. Προσεπάθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ ἐξυγειάνωσι τὴν χώραν ἣν ἔμελλον νὰ κατοικήσωσιν. Ἵνα ἀπαλλάξωσι τὸ Βῆλαυρον ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ λιμναζόντων ὑδάτων, διοχετεύοντες ταῦτα εἰς τὸν Τίβεριν, κατεσκεύασαν τὴν εἰς τὸν Τρακύνιον ἀποδιδομένην μεγάλην ὑπόνομον τάφρον. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς, ὡς λέγεται, χρόνους περιέβαλον τὴν ἀρτιπαγῆ αὐτῶν πόλιν διὰ τείχους ἡ κατασκευὴ τοῦ ὁποίου ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σερουΐου Τυλλίου·

Ἀπὸ τῆς Cloaca maxima λοιπὸν (τῆς μεγίστης ὑπονόμου τάφρου) καὶ τῶν τειχῶν τοῦ Σερουΐου πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ἐπισκεπτόμενοι τὰς ρωμαϊκὰς ἀρχαιότητας. Ἡ ἐκδρομὴ εἶνε εὐκολοτάτη· ἡ εἴσοδος τῆς Cloaca κεῖται πλησιέστατα τοῦ Forum, τὸ πρῶτον δὲ ἀντικείμενον ὅπερ θὰ συναντήσῃ ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ εἶνε ἀξιόλογον μέρος τῶν τειχῶν τοῦ Σερουΐου. Οἱ χαράσσοντες τὴν Via nazionale ἐργάται τυχαίως ἀνεκάλυψαν αὐτό, ἡ δὲ νέα ὁδὸς ἐκκλίνασα τῆς εὐθείας καὶ διχασθεῖσα, εὐσεβάστως τὸ ἀρχαῖον περιέβαλε λείψανον.

Ἐὰν ἡ πρώτη αὕτη συνάντησις ὑπέκκαυσε τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑμῶν περιεργείαν καὶ ἐπιθυμῆτε οἰκειοτέραν νὰ συνάψητε γνωρι-

μίαν πρὸς τὸ γεραρὸν τοῦτο ἐρείπιον, παρατείνατε τὸν περίπατον ὑμῶν μέχρι τοῦ Ἀβεντίνου λόφου, ἀπέναντι τῆς ἐκκλησίας Santa Prisca. Ἐκεῖ ὑψοῦται μία τοῦ τείχους πλευρά, 30 ἔχουσα μέτρων μῆκος καὶ 10 ὕψος, θαυμασίως διατετηρημένη, κινοῦσα τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν. Φρονῶ ὅτι ὁ ἐπισταμένως ἐξετάζων τὰ μνημεῖα ταῦτα σχηματίζει ἰδέαν τινα καὶ περὶ τῶν κατασκευασάντων αὐτὰ ἀνθρώπων· καὶ πρῶτον μὲν ᾠκοδόμουν καλῶς, ἀφοῦ τὰ ἔργα αὐτῶν ὑφίστανται ἔτι· ὅτε ἐπέθετον ἐπ' ἀλλήλους τοὺς ὀγκώδεις τούτους λίθους, ὅτε ἔδιδον κυκλικὸν σχῆμα εἰς τοὺς θόλους ἐκείνους ὅπως καταστήσωσι αὐτοὺς στερεωτέρους, ἡτένιζον πρὸς τὸ μέλλον, ἐσκέπτοντο ὅτι τὰ ἔργα αὐτῶν θὰ ἐπιζήσωσιν· τοῦτο χαρακτηρίζει τοὺς μεγάλους λαούς· ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων ἡμερῶν «ἔθετον τὰς βάσεις τῆς αἰωνίας πόλεως». Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἀγροικίᾳ αὐτῶν εἶχον ποιάν τινα καὶ περὶ τέχνης μέριμναν· δὲν ἦσαν βεβαίως ἐντελῶς βάρβαροι.

Ὅσον ἀτελῆ καὶ ἂν φαίνωνται τὰ ἔργα αὐτῶν συγκρινόμενα πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων, δύνανται τις ἐν τούτοις νὰ διΐδῃ ἐν αὐτοῖς αἴσθημά τι ἁρμονίας, τὴν πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς ῥοπήν, καὶ τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ καλοῦ τὸ πηγάζον ἐκ τῆς ἰσχύος. Οὗτος θὰ εἶνε καὶ μέχρις ἐσχάτων, ὁ ἰδιαίτερος τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης χαρακτήρ.

Ἔπονται οἱ ἔνδοξοι τῆς Δημοκρατίας χρόνοι. Τῆς μεγάλης ταύτης περιόδου, ἡ ὁποία ἐγένετο ὁ χρυσοῦς τῆς Ῥώμης αἰών, ὀλίγιστα περισώθησαν ἡμῖν μνημεῖα. Ἡ Αὐτοκρατορία, θέλουσα ἴσως νὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἀναμνήσεις παρελθόντος ὅπερ ἀνησύχει αὐτήν, κατέστρεψε σχεδὸν πάντα ταῦτα ἢ ἀντεκατέστησε δι' ἄλλων. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον πρέπει νὰ σπεύσωμεν ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὰ ὀλίγιστα ἐναπολειφθέντα. Μεταβαίνοντες ἡμέραν τινὰ ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Βενετίας πρὸς τὴν Ἀγορὰν τοῦ Τραϊανοῦ, στραφῆτε πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀνέλθετε τὴν Salita di Marforio. Ἡ ὁδὸς αὕτη συγχάνει ἀξιοθέατος, οὖσα μία τῶν γωνιῶν ἐκείνων τῆς Ῥώμης, αἵτινες ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων αἰώνων, σχεδὸν οὐδόλως μετεβλήθησαν. Θὰ συναντήσητε ἐν αὐτῇ τὸν τάφον τοῦ ἀρχαίου δημάρχου Ποπλικίου Βιβούλου. Εἶνε ἁπλούστατος· ἓν τεμάχιον λίθου ἐντετειχισμένον ἐπί τινος οἰκίας καὶ φέρων μεγάλου; γράμμασι σύντομον ἐπιγραφήν. Οὐδὲ φράσεις πομπώδεις, οὐδὲ κοσμήματα περιττά, ἀλλ' ἄκρα ἁπλότης, σεμνότης, μεγαλοπρέπεια· οὕτω φαντάζεταί τις τὰ μνημεῖα τῆς δημοκρατικῆς περιόδου. Ἡ ἀνάμνησις τῆς Δημοκρατίας συνδέεται πρὸ πάντων μετὰ τοῦ Forum. Γνωρίζω καλῶς ὅτι πολλάκις ἡ Αὐτοκρατορία ἀνεκαίνισεν αὐτό· ὅτι ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτῷ δικαστήρια πολυτελῆ καὶ πολυπληθεῖς ἀνήγειρε κίονας καὶ ἀνδριάντας· ἀλλὰ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς προσπαθείας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγκλιματισθῇ ἐν αὐτῷ· τὴν δημοκρατικὴν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἀναπλάττει ἀγοράν, ὁ διατρέχων σήμερον τὴν ὀρθογώνιον ταύτην πλατεῖαν, τὴν πλήρη τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ἐρειπίων τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς φῶς αἱ τελευταῖαι ἀνασκαφαί. Ἴσως τὸ Βῆμα δὲν εὑρίσκεται πλέον ἐν ᾗ ἀκριβῶς θέσει ἦτο ὅτε ὁ Κάτων, οἱ Γράκχοι ἢ ὁ Κικέρων ὡμίλουν πρὸς τὸν δῆμον· εἶνε ἐν τούτοις πάντοτε τὸ ἀρχαῖον Βῆμα, ἐφ' οὗ σώζονται ἔτι αἱ ὀπαὶ ἐν αἷς ἐτίθεντο οἱ σιδηροῖ ἐμβόλοι τῶν τριήρων τοῦ Ἀντίου. Οἱ ἀρχαῖοι ναοὶ πολλάκις βεβαίως ἀνοικοδομήθησαν, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν τὴν αὐτὴν διετήρησαν θέσιν καὶ τὸ παλαιὸν ὄνομα.

Ὁ σωρὸς ἐκεῖνος τῶν ὄπισθεν τοῦ Βήματος ἐρειπίων, εἶνε ὁ ναὸς τῆς Ὁμονοίας, ὁ ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Καμίλλου, ὅτε παρασχὼν οὗτος τὰ εἰς τὸν λαὸν ἀνήκοντα δικαιώματα, ἀπεκατέστησε μεταξὺ τῶν πολιτῶν τὴν εἰρήνην· οἱ τρεῖς οὗτοι θαυμάσιοι κίονες, ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας τέχνης, οἱ μετὰ τοσαύτης κομψότητος καὶ μεγαλοπρεπείας ὑψούμενοι ἐκεῖ, εἶνε τὰ μόνα λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Κάστορος, ὃν ὁ Κικέρων ἀποκαλεῖ «τὸ λαμπρότατον τῶν μνημείων, μάρτυρα ὁλοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ τῶν Ῥωμαίων βίου». Ἡ διὰ μεγάλων πλακῶν ἐστρωμένη ὁδὸς αὕτη τὴν ὁποίαν νῦν πορευόμεθα, εἶνε ἡ Ἱερὰ ὁδός, ἐφ' ἧς οἱ ἀρχαῖοι στρατηγοὶ τοσούτους ἤγαγον θριάμβους· δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἐνδοξοτέρα ταύτης ὁδός, οὐδ' ἐπατήθη ἄλλη ὑπὸ τοσούτων μεγάλων ἀνδρῶν. Ἐπὶ τῇ θέᾳ πάντων τούτων τῶν ἐρειπίων, σωρηδὸν ἐπέρχονται αἱ ἀναμνήσεις, τῇ βοηθείᾳ δὲ καὶ ὀλίγης φαντασίας, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν πάσας τὰς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δημοκρατίας ἐν τῷ Forum διαδραματισθείσας σκηνάς.

Τοὐναντίον, περιττὴ σχεδὸν ἀποβαίνει ἡ φαντασία διὰ τοὺς χρόνους τῆς Αὐτοκρατορίας· πολυπληθῆ εἰσὶ τὰ μνημεῖα τῆς περιόδου ταύτης πολλὰ δ' ἐξ αὐτῶν διατηροῦνται ἔτι καλῶς. Καυχώμενος ὁ Αὔγουστος ὅτι ἀνῳκοδόμησε τὴν Ῥώμην, ἔλεγεν: «Εὗρον τὴν πόλιν ταύτην πλινθόκτιστον, καταλείπω δ' αὐτὴν μαρμαρίνην». Προσεπάθει, ἀναμφιβόλως, ὅπως λησμονήσωσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα ὑφ' ὃ ἐπὶ τοσοῦτον ἐβίωσαν χρόνον καὶ τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχε προὐ μικροῦ καταλύσει. Ἐγνώριζε καλῶς ὅτι διάφοροι ἦσαν οἱ λόγοι δι' οὓς οἱ Ῥωμαῖοι ἠδύναντο νὰ ὦσι δυσηρεστημένοι: τινὲς αὐτῶν δυσκόλως ἠδύναντο νὰ πεισθῶσιν ὅτι δὲν θὰ εἶνε πλέον ἐλεύθεροι· ἐπόθουν τὴν ἀνδρικὴν ἐκείνην ἡδονὴν ἣν αἰσθάνεται ὁ ὑπ' οὐδενὸς δεσπότου ἐξαρτώμενος πολίτης, ὁ ἀμέριστον τὴν ἑαυτοῦ κεκτημένος προσωπικὴν ἐλευθερίαν ὁ ὑπακούων εἰς τὸν νόμον τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔθετο· ἀλλ' οὗτοι ἦσαν οἱ ὀλίγοι. Ὁ πολὺς τῆς Ῥώμης ὄχλος, ὑπὸ ἀλλοδαπῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ δούλων ἀποτελούμενος, δὲν συνεκινεῖτο τόσῳ ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν τούτων θεωριῶν.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐσχάτους τῶν πολιτῶν ἡ Δημοκρατία εἶχεν ἀκαταμάχητον θέλγητρον· ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἱ ἐκλογαὶ προσέδιδον αὐτοῖς ποιάν τινα δύναμιν καὶ ἱκανὸν προσεπόριζον χρῆμα διὰ τῆς πωλήσεως τῶν ψήφων, αἱ πολυθόρυβοι τοῦ λαοῦ συνελεύσεις, αἱ ἐπαναστατικαὶ τῶν δημάρχων δημηγορίαι, αἱ ἐν ταῖς ὁδοῖς ὀχλαγωγίαι, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς Δημοκρατίας ἔτη ἐλάμβανον χώραν σχεδὸν καθ' ἑκάστην, μετέδιδον εἰς πάντας τούτους τοὺς ἀέργους ποιάν τινα ζωηρότητα καὶ ἀσχολίαν, ἃς δυσκόλως θὰ ἠδύναντο ν' ἀπαρνηθῶσιν. Εἰς τοὺς πρώτους, τοὺς ὁποίους καί περ πολεμῶν δὲν ἔπαυσε νὰ ἐκτιμᾷ, ὁ Αὔγουστος παρέσχεν, ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς ἀπωλεσθείσης ἐλευθερίας, τὸ θέαμα τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης· οὐδέποτε ὑπῆρξεν αὕτη μᾶλλον ἀξιοθέατος, οὐδέποτε ἐκίνησε πλειότερον τὸν θαυμασμὸν ἢ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἄλλους, διεσκέδασεν αὐτοὺς διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀγώνων τῆς παλαίστρας καὶ τοῦ ἱπποδρόμου, τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν ἑορτῶν, τῶν ἐπισήμων παραστάσεων καὶ κάλλιον ἔτι, οἰκοδομῶν αὐτοῖς στοάς, ναούς, θέατρα, ἀνεγείρων πανταχοῦ ἀνδριάντας, κίονας, ἀψῖδας θριαμβευτικάς. Ἐγνώριζε καλῶς ὅτι διαθρύπτων διὰ τῆς πομπώδους ταύτης ἐπιδείξεως τὴν κενοδοξίαν τῶν κατοίκων τῆς μεγαλοπόλεως, ἤθελε τύχει τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῶν. Καὶ τῶν διαδόχων δὲ τοῦ Αὐγούστου τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μιμηθέντων, κατέστη ἕκτοτε ἡ μεγαλοπρέπεια ἀπαράβατος κανὼν τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς. Ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, ἕκαστος Αὐτοκράτωρ ἠθέλησε νὰ καταλίπῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνδεδεμένον πρὸς μέγα τι ἔδρυμα. Τὰ μεγαλοπρεπέστερα, τὰ μακρότερον προωρισμένα νὰ διαρκέσωσι χρόνον ἐκ τῶν μνημείων τούτων, ἔχουσιν οἰκοδομηθῆ διὰ τοῦ ὡραίου ἐκείνου λίθου τοῦ καλουμένου Travertino, ὅστις ὡς χρυσὸς λάμπει ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπίπονον καὶ δαπανηρὸν συγχρόνως ἦτο νὰ μεταφέρωσιν εἰς Ῥώμην τοὺς λίθους τούτους, ἐκ τῶν μακρὰν αὐτῆς κειμένων λατομείων, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἡγεμόνες φοβούμενοι τὸ μέλλον, ἐπήγοντο ν' ἀποπερατώσωσι τὰ ἔργα ὧν ἐπελάβοντο, ἐγκρίνοντο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προχειροτέρων μέσων· ὁτὲ μὲν ᾠκοδόμουν τοὺς τοίχους αὐτῶν διὰ λίθων ἀκατεργάστων, προσαρμόζοντες αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους δι' ἀμμοκονίας, ἐν σχήματι δικτυωτοῦ (opus reticulatum), ὁτὲ δὲ ἐπισωρεύοντες πλίνθους, ἃς κατόπιν ἐπέχριον διὰ μαρμαροκονίας· τοιουτοτρόπως, ὡς μόνους τεχνίτας ἔχοντες ἁπλοῦς χειρώνακτας, ὡς μόνας ὕλας τὴν ἀσβεστον, τὰς πλίνθους καὶ τοὺς χαλίκας, ᾠκοδόμησαν τοὺς κολοσσιαίους ἐκείνους θόλους, οἱ ὁποῖοι τοσούτους ἔμελλον ν' ἀντιμετωπίσωσιν αἰῶνας.

Ἡ μεγίστη τῶν ἀπολαύσεων τοῦ ταξειδιώτου εἶνε, εἰς ἀνὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν Ῥώμην περίπατος. Αἴαν ἐπίπονος καθίσταται ἡ ἐκδρομὴ αὕτη διὰ τὸν θέλοντα νὰ ἴδῃ τὰ πάντα· διότι εἰς πᾶσαν τῆς πόλεως γωνίαν εὑρίσκετσι λείψανόν τι τῆς ἐποχῆς τῶν Καισάρων· πλὴν ἡμῖν μόνον περὶ τῶν σπουδαιοτέρων καὶ τῶν κάλλιον διατετηρημένων οἰκοδομῶν ἔσται ὁ λόγος. Ἂς ἀρχίσωμεν, ἐὰν θέλετε, ἀπὸ τοῦ Παλατίνου: ἐπ' αὐτοῦ ἦτο ἡ ἕδρα τῶν αὐτοκρατόρων, ὀφείλομεν δὲ νὰ ἐπισκεφθῶμεν αὐτοὺς κατ' οἶκον, ποὶν ἢ μεταβῶμεν ὅπως ἀποθαυμάσωμεν τὰ ἔργα αὐτῶν. Ὁ Παλατῖνος, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε ἀνακάλυψις καὶ κατάκτησις τῶν συγχρόνων ἀρχαιολόγων. Πρὸ τοῦ 186 ἔτους, ὁ λόφος οὗτος κατήχετο ὑπὸ τῶν κήπων τῆς οἰκογενείας Farnese, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πρωτευούσης περιπατοῦντες ὑπὸ τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν δένδρα, καθήμενοι παρὰ τὰς ὡραίας τῶν ἀλσῶν πρασιάς, οὐδόλως ὑποπτεύοντο ὅτι ὁ δημόσιος οὗτος περίπατος ἐκάλυπτε τὰ ἀνάκτορα τῶν Καισάρων. Καὶ τὰ μὲν δένδρα κεῖνται σήμερον κατὰ γῆς, ὁ λόφος ἐκαθαρίσθη, τὰ δ' ἀνάκτορα ἐπανεῖδον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Μέσῳ τῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς γῆς ἐπισεσωρευμένων ἐρειπίων, τὰ ὁποῖα πάντων τῶν αἰώνων ὄντα λείψανα, ἐκπλήττουσι τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἀποπλανῶσι τὴν διάνοιαν, μέρη τινὰ τῶν ἀνακτόρων προκύπτουσιν. Ἰδοὺ τὰ δημόσια διαμερίσματα τοῦ ἡγεμόνος: μεγάλη αἴθουσα, πλευραὶ τινες τῶν τοίχων τῆς ὁποίας ἵστανται ἔτι, μαρμαρότευκτοι, μετὰ φατνωμάτων ἐν τοῖς ὁποίοις ὑπῆρχον ὀκτὼ κολοσσιαῖα ἀγάλματα καὶ ἀψὶς εἰς τὸ βάθος, ὑφ' ἣν εὑρίσκετο ἴσως ὁ ἐλεφάντινος τοῦ αὐτοκράτορος δίφρος (sella curulis). Ἐν αὐτῷ ἐδέχετο τοὺς πρέσβεις

τῶν ξένων ἡγεμόνων καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν. Ὄπισθεν τῆς αἰθούσης ταύτης, εἰς τὸ ἄκρον ἀπεράντου αὐλῆς περιστύλου, ὑπῆρχε τὸ ἑστιατόριον (Triclinium), διατηρῶν ἔτι μέρος τοῦ ἐκ πορφυρίτου καὶ ὀφίτου λίθων καὶ κιτρίνου τῆς Νουμηδίας μαρμάρου δαπέδου αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου, ὅτε ἀπεπερατώθη, ἔλεγεν ὁ Μαρτιάλιος «ὅτι εἶνε ὡραιότερον τοῦ ἑστιατορίου τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ἠδύναντο νὰ πίωσιν ἐν αὐτῷ τὸ νέκταρ καὶ νὰ λάβωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Γανυμήδους τὸ ἱερὸν κύπελλον»· Ὀλίγον ἀπωτέρω κεῖται τὸ στάδιον, ἔνθα ὁ Αὐτοκράτωρ ἠρέσκετο νὰ παρακολουθῇ μετὰ τῶν φίλων ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἐν ἀνέσει, πεφημισμένον τινὰ ἀθλητὴν ἢ πυγμάχον· τὸ αὐτοκρατορικὸν τέλος ἐν τῷ μεγάλῳ Ἱπποδρόμῳ θεωρεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ ἡγεμὼν ἐλάμβανεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ δημόσια θεάματα, ἔδιδε τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἁρματοδρομιῶν καὶ ἐγειροκρότει τὸν νικῶντα διῤῥηλάτην. Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὸν καλούμενον «οἶκον τῆς Λιβίης» ἢ «οἶκον τοῦ Γερμανικοῦ», ἐνδιαίτημα πολὺ ἁπλούστερον, πολὺ ταπεινότερον τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων ἀνακτόρων, ἐν τῷ ὁποίῳ μετέβαινον ἴσως οἱ ἡγεμόνες ὅπως ἀναπαυθῶσιν ἐκ τῆς ἀνίας τῶν παραστάσεων καὶ τὸ ὁποῖον ἐκόσμησαν δὶς τῶν ἀρίστων, ἐξ ὅσων εὑρέθησαν ἐν Ῥώμῃ, τοιχογραφιῶν.

Τῆς ἐπισκέψεως ταύτης περατωθείσης (φοβοῦμαι δὲ ὅτι ὑπῆρξεν αὕτη βραχυτέρα τοῦ δέοντος), ἐγκαταλείψωμεν τὸν Παλατῖνον διὰ τῆς μεγάλης καὶ ἀρχαίας κλίμακος ἣν κατερχόμενός τις φθάνει εὐθὺς εἰς τὸ Forum. Τὸ ἀρχικὸν Forum περιέχει βεβαίως πολλὰ μνημεῖα ἀνακαινισθέντα ἢ οἰκοδομηθέντα ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, ὀνομαστὶ τὴν στοὰν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος (basilica Julia). Ἀλλ' ὡς πρὸ μικροῦ εἶπον ὁ Φόρος οὗτος ἀνήκει μᾶλλον εἰς τοὺς χρόνους τῆς Δημοκρατίας, βλέπουσα δὲ ἡ Αὐτοκρατορία ὅτι δὲν δύναται τὴν κατοχὴν αὐτοῦ νὰ διεκδικήσῃ, ἀπεφάσισε ν' ἀνεγείρῃ ἄλλους, μέλλοντας πράγματι ν' ἀνήκωσιν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ φέρωσι τὸ ὄνομα καὶ νὰ διαιωνίσωσι τὴν μνήμην τῶν κατασκευασάντων αὐτοὺς ἡγεμόνων. Τοιουτοτρόπως, μετὰ τὸ ἀρχικὸν Forum καὶ ὡς συνέχεια αὐτοῦ, ᾠκοδομήθησαν ἄλληλοδιαδόχως τὸ Forum τοῦ Καίσαρος, τὸ τοῦ Αὐγούστου, τοῦ Νέρβα, καὶ τὸ κάλλιστον πάντων τὸ Forum τοῦ Τραϊανοῦ. Ἀπετέλουν πάντα ταῦτα θαυμάσιόν τι σύνολον, προκαλοῦν τὴν ἔκπληξιν τῶν ξένων. Ἀλλ' ἐπειδὴ συντρίμματά τινα μόνον σώζονται νῦν ἐξ αὐτῶν, ἀντιπαρέλθωμεν ταχέως: ἄλλα μνημεῖα, κάλλιον διατετηρημένα, ἀνκμένουσιν ἡμᾶς. Ἀφοῦ ἀποθαυμάσωμεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Τραϊανοῦ τὸν στύλον καὶ ἐταστικὸν ῥίψωμεν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν στοῶν καὶ βιβλιοθηκῶν τῶν πληρουσῶν τὴν πλατεῖαν ταύτην, κατευθυνθῶμεν νῦν κάμπτοντες τὸ Καπιτώλιον, πρὸς τὸ Corso, ὅπερ εἶνε ἡ ἀρχαία Φλαμινία ὁδός, ἡ ἄγουσα, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως. Ὁ μεταξὺ τοῦ Corso καὶ τοῦ Τιβέρεως χῶρος ἀποτελεῖ σήμερον τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Πολυπληθεῖς συμφύρονται ἐν αὐτῷ αἱ ὁδοί, βρύθει δὲ ὑπὲρ πάντα ἄλλον οἰκιῶν.

Τὸ μέρος τοῦτο ἦτο ἄλλοτε μεγάλη καὶ κενὴ πεδιάς, ἀφιερωμένη εἰς τὰ παίγνια καὶ τὰς ἀσκήσεις τῶν ἐφήβων. Ἠσκοῦντο ἐν αὐτῇ εἰς τὸν δρόμον, τὸ ἅλμα, τὴν πάλην, ἵππευον, ἔρριπτον τὴν σφαῖραν, ἔδαλλον τὸν δίσκον ἢ τὸ ἀκόντιον, μεθ' ὃ κάθιδροι ἐρρύπτοντο εἰς τὸν Τίβεριν ἵνα δροσισθῶσι καὶ ἀναλάβωσι δυνάμεις· οὕτω διεσκέδαζον οἱ νέοι ἐπὶ Δημοκρατίας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων ἀλλοίας ἐπεζήτησαν τέρψεις.

Ὁ Ὁράτιος ἤδη, μέμφεται τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ «ὅτι δὲν εἶνε πλέον ἱκανοὶ νὰ ὑποστῶσι τὸν ἥλιον καὶ τὸν κονιορτὸν τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως, καὶ ὅτι ἀποφεύγουσι τὸ ἔλαιον δι' οὗ ἔχριον ἄλλοτε τὰ σώματα αὐτῶν πρὸ τῆς πάλης, ὡς ἂν ἦτο αἷμα ἐχίδνης».

Ἀφ' ὅτου λοιπὸν ἡ ἀπέραντος αὕτη πεδιὰς ἤρχισεν ὀλιγώτερον νὰ φοιτᾶται, ἐσκέφθησαν ὅτι ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης, δύνανται νὰ ἀφιερώσωσι μέρος αὐτῆς εἰς ἄλλους σκοπούς. Οἱ αὐτοκράτορες κατέκλυσαν αὐτὴν διὰ τῶν κτιρίων των, τὰ ὁποῖα ἠπόρουν πλέον ποῦ νὰ τοποθετήσωσιν. Ὁ Αὔγουστος ἔδωκε πρῶτος τὸ παράδειγμα: ἐν αὐτῇ εὕρηνται τὰ τρία σπουδαιότερα τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ μνημεῖα, τὸ Πάνθεον τοῦ Ἀγρίππα, ἡ στοὰ τῆς Ὀκταβίας καὶ τὸ θέατρον τοῦ Μαρκέλλου. Τὸ Πάνθεον σώζεται ἀνέπαφον· εἶνε τέλειον ὑπόδειγμα τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης κατὰ τὴν λαμπροτάτην αὐτῆς περίοδον. Τὰ δύο ἄλλα οἰκοδομήματα ὑπέστησαν πλειότερον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο δυσκατόρθωτον, ἀποκαθίστοντες καὶ ἀπομονοῦντες, νὰ ἀποδώσωσιν αὐτοῖς σήμερον τὴν ἀρχαίαν καλλονήν. Τὸ θέατρον πρὸ πάντων θὰ ἀνεκαλύπτετο ἀκέραιον ὑπὸ τὰς περιβαλλούσας αὐτὸ οἰκίας. Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ λυπηρόν, ὅτι ὁ τοσαῦτα δαπανήσας χρήματα πρὸς χάραξιν νέων ὁδῶν ρωμαϊκὸς δῆμος, στερεῖται τοιούτων ὁσάκις πρόκειται νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῶν ἀποτελούντων τὴν δόξαν αὐτοῦ ἀρχαίων μνημείων.

Ἐξακολουθήσωμεν τὴν περιοδείαν ἡμῶν, ἵνα περάνωμεν τὴν μελέτην ταύτην περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ρωμαϊκῆς τέχνης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Αὐτοκρατορίας. Καταλείποντες τὸ θέατρον τοῦ Μαρκέλλου, τραπῶμεν πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ Βηλαύρου δῆμον, βαίνοντες παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παλατίου μέχρι τῆς ἀψῖδος τοῦ Τίτου. Εὑρισκόμεθα ἐν αὐτῇ τῇ ἕδρᾳ τῆς διαδοχείας τῆς Καίσαρος οἰκογενείας Flavia. Ὑψοῦται πρὸ ἡμῶν τὸ μέγιστον τῶν ἔργων, ἅπερ κατέλιπεν ἡμῖν αὕτη, ὁ πελώριος τοῦ Κολοσσαίου ὄγκος: τὸ μνημεῖον τοῦτο δίδει τὴν τελειοτάτην περὶ τῆς ρωμαϊκῆς μεγαλοπρεπείας ἰδέαν. Ἀναλογισθῆτε ὅτι τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα δύο μέτρα καὶ ὅτι ἐχώρει πλείονας τῶν ἑκατοντακισχιλίων θεατῶν. Ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους διὰ παντοίων ἐπειράθησαν μέσων νὰ καταστρέψωσιν αὐτό· σκαιῶς ἀπέσπασαν τὰ συγκρατοῦντα τοὺς λίθους σιδηρᾶ ἄγκιστρα· οἱ βάρβαροι ἐξ ἐφόδου καταλαβόντες, πολλὰς κατέστρεψαν τῶν τοίχων αὐτοῦ πλευράς· οἱ ἀρχιτέκτονες ἀδεξίως ἐπεσκεύασαν αὐτό· εἰς φρούριον κατὰ τὸν μεσαίωνα μεταβληθέν, ἀγνοῶ ὁπόσας ὑπέστη πολιορκίας καὶ πυρκαϊάς· βραδύτερον ὁλόκληρος τῆς Ῥώμης συνοικία κατέφυγεν ὑπὸ τοὺς θόλους αὐτοῦ· κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα, μεταβαλόντες εἰς λατομεῖον, ἐπρομηθεύοντο ἐξ αὐτοῦ τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς οἰκοδόμησιν ἐκκλησιῶν καὶ μεγάρων ὕλας· ἵσταται ἐν τούτοις ἔτι· ἐὰν δὲ πλησιάζοντες, παρατηρήσητε ἐκ τῶν κάτω τοὺς τεραστίους ἐκείνους τοίχους, θέλετε καὶ ὑμεῖς παραδεχθῆ τὴν γνώμην τοῦ Μαρτιαλίου, λέγοντος ὅτι ἠττήθησαν αἱ πυραμίδες.

Καὶ βεβαίως· ἓνα μετὰ τὸν Αὔγουστον αἰῶνα, ὅτε ὁ Οὐεσπισιανὸς ἤρξατο οἰκοδομῶν τὸ μέγα ἀμφιθέατρον τοῦτο, ἡ ρωμαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ εὑρίσκετο ἔτι ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀκμῇ, ὡς ἐπίσης δὲν εἶχεν ἐντελῶς παρακμάσει ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἔτη βραδύτερον, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Σεβήρων, ὅτε ὁ Καρακάλλας κατεσκεύασε τὰς Θέρμας ἐκείνας τῶν ὁποίων τόσῳ ὡραῖαι ἐρείπια σώζονται ἔτι παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ· διατηρεῖ μάλιστα τὰ ἴχνη τῆς λαμπρότητος αὐτῆς καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Θέρμαις τοῦ Διοκλητιανοῦ, αἱ ὁποῖαι κεῖνται παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ στοᾷ, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Forum, ἥτις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου, καίτοι πράγματι εἶνε ἔργον τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Μαξεντίου.

Ἐν τούτοις ἡ παρακμὴ εἶνε ἐπὶ θύραις· κείτοι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ διατηρεῖ ἔτι ἐπιβλητικήν τινα μεγαλοπρέπειαν. αἱ λεπτότεραι τέχναι, οἷα ἐστὶν ἡ γλυπτική, ὁλονὲν ἐξαφανίζονται. Καλῶς κατανοεῖ τοῦτο ὁ μετ' ἐπιστασίας παρατηρῶν τὴν παρακειμένην τῷ Κολοσσαίῳ θριαμβευτικὴν τοῦ Κωνσταντίνου ἀψῖδα. Μακρόθεν φαίνεται αὕτη ὡραιοτάτη, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον εὐκόλως διακρίνει τις ὅτι τὰ κατώτατα τῶν ἀναγλύφων, τὰ ἱστοροῦντα τὸν βίον τοῦ ἡγεμόνος, εἶνε κακίστης τέχνης· τὰ ὑψηλότερον κείμενα, ἀφελῶς ἀποσπασθέντα ἐξ ἀψῖδος τινὸς τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ἑπομένως πολὺ κομψότερα ὄντα, μετριάζουσι τὴν ἀσχημίαν τῶν ἄλλων. Ἐκ τοῦ σημείου τούτου ἄρχονται πλέον οἱ βάρβαροι χρόνοι· ἐνταῦθα λήγει καὶ ἡ ἀνὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν Ῥώμην ἐκδρομὴ ἡμῶν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΦΑΝΤΑΣΜΑ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΛΟΤΗ

(Συνέχεια)

Ἀφοῦ αἱ προπαρασκευαὶ τῆς ἀποδημίας εἶνε ἤδη συμπεπληρωμέναι, οὐδὲν ταράσσει, ἐν ὅλῃ ἐκείνῃ τῇ σιγῇ καὶ τῇ νάρκῃ τῶν πέριξ, τὴν ἠρεμίαν τῆς παραμονῆς τοῦ ταξειδίου.

Ἤδη συλλέγω τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀντικείμενα, τὰ μᾶλλον πολύτιμα, ἅτινα θὰ λάβω μετ' ἐμοῦ, ἐπιστολές. περίαπτα καὶ δακτύλιόν τινα, δῶρον ἰδικόν της. Εἶτα μετ' εὐλαβείας, ἀνοίγω θήκην μυστηριώδη κεκαλυμμένην δι' ἀρχαίων ἀνατολικῶν ποικιλμάτων· εἶνε ὁ τάφος ἐνῷ ἀναπαύονται μυρίαι μικραὶ ἀναμνήσεις τοῦ Ἐγιούπ· φύλλα χάρτου ἐπὶ τῶν ὁποίων λέξεις τουρκικαί, χαραχθεῖσαι ἀδεξίως διὰ τῆς παιδικῆς της γραφ

τοὺς ἄλλους φακέλλους, γράφων καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς Ἀζιαδὲ τὸ ὄνομά του, καὶ πᾶν ἄλλον μέσον δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ τὴν μεταξὺ ἡμῶν ἀλληλογραφίαν.

Ἰδοὺ ἡ διεύθυνσις αὐτῆ· εἶνε ἀτελεύτητος· σύγκειται ἐκ πέντε ἢ ἓξ γραμμῶν, δίδει δὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν κατοικίαν γραίας ἀρμενίδος· «Ἀνακταρ Χιράζ, ἥτις κατοικεῖ παρὰ τὸ προάστειον Κασὶμ-Πασσᾶ, ἐν »τινι χαμηλῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τῆς πλατείας Χα»τζῆ- Ἀλῆ, παραπλεύρως δὲ αὐτῆς εὑρίσκεται »ὁπωροπώλης τις καὶ ἀπέναντι γέρων πω»λητὴς τσιμπουκίων».

Ὁ Ἀχμὲτ ὑπέθετεν, ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη οὐδέποτε θὰ ἐγκατέλειπε τὸν οἶκον της, ἀφ' οὗ ἦτο ἰδιοκτησία της. Ἀσθενοῦντα, ὅτε ἦτο ὀρφανὸν παιδίον ἔτι, τὸν εἶχε δέχθῆ καὶ περιποιηθῆ· τὸν ἠγάπα δὲ πολύ, ὡς ἔλεγεν αὕτος, καὶ θὰ ἐγνώριζε πάντοτε ποῦ νὰ τὸν ἐπανεύρῃ, ἔστω καὶ ἐὰν μετέβαλλεν ἑκατοντάκις τέχνην ἡ κατοικίαν. Προσφιλὴς διεύθυνσις! ἐγράφη τότε ἐν πλήρει ὑπαίθρῳ, πρὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ τεμένους ὑπὸ τοὺς πλατάνους ἐν ἡμέρᾳ δροσερωτάτῃ ἀνοίξεως καὶ νεότητος. Ταπεινὴ διεύθυνσις, ἥτις ἐπὶ δεκαετίαν ἐκοιμήθη ἐν τῷ σκότει τῆς συρτοθήκης ταύτης, ἐνῷ ἐγὼ περιέτρεχον τὸν κόσμον! Ἐκιτρίνισεν, ὠχρίασεν, ἔλαβεν ὄψιν παλαιοῦ ἐγγράφου ἀφορῶντος νεκρούς. Θλίβομαι ἐπαναβλέπων αὐτὴν τοσοῦτον ἐφθαρμένην.

Μοὶ φαίνεται ἀπίστευτον ὅτι θὰ δυνηθῶ νὰ τὴν ἐπαναφέρω ὑπὸ τὸ ἄπλετον τῆς Ἀνατολῆς φῶς καὶ ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ χάρτου τούτου κεχαραγμέναι λέξεις θὰ μοὶ χρησιμεύσωσιν νὰ συνδέσω ἐκ νέου σχέσεις μετ' ἀτόμων, ἅτινα ζῶσιν ἔτι πιθανῶς, ἅτινα δὲν κατέστησαν μύθοι τῆς φαντασίας μου, φάσματα τῆς ἀναμνήσεως μου. Ἡ γραία ἐκείνη Ἀρμενίς, ὁ ὀπωροπώλης ἐκεῖνος, ὁ ἔμπορος τῶν τσιμπουκίων, οἱοσδήποτε πτωχὸς κάτοικος τοῦ ἀποκέντρου προαστείου, ἡ μικρὰ ἐκείνη παλαιὰ συνοικία, ἔνθα, ἦλθον ἅπαξ ἢ δὶς περὶ τὴν δείλην νὰ καθήσω μετὰ τοῦ Ἀχμὲτ ὑπὸ ἑκατοντούτηδας ἀναδενδράδας, ἐν τῷ μελαγχολικῷ κηπαρίῳ καφενείου τινος τουρκικοῦ, — τίς γινώσκει τί ἀπέγειναν πάντα ταῦτα, τίς οἶδε, τί ἐξ ὅλων τούτων θὰ εὕρω ἀκόμη!..

Ἄλλως, μία δεκαετία εἶνε μεγίστη ὀπισθοδρόμησις, καθ' ἣν αἱ εἰκόνες ἅπασαι συγχέωνται ἐν τῇ αὐτῇ ὁμίχλῃ. Δι' ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς οἱ ρεμβασμοί μου περιεῖχον ὑπόκωφον τινα ἀνησυχίαν ἢ μᾶλλον μελαγχολίαν γαλήνιον. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι εἰς τὴν αἰφνηδίαν ταύτην σκέψιν μεγαλητέρα ταραχὴ μὲ καταλαμβάνει· πιθανὸν νὰ ζῇ! Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡ σκέψις αὕτη δὲν μοὶ ἐπαρουσιάζετο πλέον μετὰ τοσαύτης πικρᾶς δυνάμεως. Πράγματι ἀφ' οὗ ἀγνοῶ, ἀφ' οὗ περὶ παντὸς ἀμφιβάλλω, ἄρα ποσῶς ἀπίθανον, ἐντὸς μικροῦ, ἐντὸς τοσοῦτον συντόμου διαστήματος, ὥστε νὰ φρικιῶ, ὡσεὶ ἤθελε τοῦτο συμβῆ αὔριον, —ποσῶς ἀπίθανον νὰ εὑρεθῶ καὶ πάλιν, ἐνώπιόν της. Ὦ! νὰ συναντήσω πάλιν τὸ βλέμμα της, ὅπερ ἐσυνήθισα νὰ φαντάζομαι νεκρόν, τὸ τεθλιμμένον ἢ μειδιῶν βλέμμά της! νὰ ἐπαγιδωμεν ἀλλήλους ὡς ἔλεγεν ἐκείνη, «μάτια μὲ μάτια», ὦ! ὁποία στιγμὴ ἀγωνίας καὶ μέθης!...

Καὶ πῶς θὰ εἶνε ἀράγε, πῶς θὰ εἶνε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ εἰκοσαετές; Ἡ ἄλλοτε τόσον εὐκίνητος παιδίσκη, ἡ μὲ θαλασσόχρους τοὺς ὀφθαλμοὺς, θὰ μοὶ ἐμφανισθῇ ἀράγε ἐν ὅλῃ τῇ καλλονῇ τῆς γυναικός, ἢ θὰ εἶνε μεμαραμένη, τίς οἶδε, ἀναίσθητος διὰ παντὸς εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν σάρκα; Ἀδιάφορον..... γραῖαν ἢ θνήσκουσαν, ἐὰν τὴν ἴδω... τὴν ἀγαπῶ πάντοτε. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ στιγμὴ τῆς παραδόξου ἐκείνης συναντήσεως θὰ εἶνε ἴσως φοβερὰ δι' ἀμφοτέρους, τὰς δὲ συνεπείας της μετὰ τρόμου θὰ ἀτενίζωμεν. Ἡ Ἀζιαδὲ καὶ ὁ Λοτῆ, ἐκεῖνοι τοὐλάχιστον οἱ ἄλλοτε, εἶνε ἐντελῶς νεκροί· ὅ,τι ἐξ αὐτῶν ἴσως ἀπομένει, μετεμορφώθη, τοῖς ὁμοίαζει μόλις κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὴν καρδίαν. Ἀμφότεροι ἀπέθανον ὡς διαθεβαιοῖ τὸ παιδικον τοῦτο βιβλιάριον, ὅπερ ἐπανέκλεισα πρὸ μικροῦ.

Εἶνε σχεδὸν ἱεροσυλία νὰ τὸ λέγω: ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, θὰ προετίμων νὰ ἤμην βέβαιος, ὅτι πέραν ἐκεῖ τάφον μόνον θὰ εὕρω. Δι' ἐκείνην καὶ δι' ἐμέ, θὰ προετίμων νὰ προηγηθῇ αὕτη ἐν τῇ τελευταίᾳ κατοικίᾳ, διότι οὕτω μόνον οὐδὲ θα σκέπτηται, οὐδὲ θὰ πάσχῃ. Καὶ τότε, τῆς ἐπανόδου μου τὸν ὅρκον θὰ ὠμώσω πρό τινος ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων ἐπιταφίων μαρμάρων, μὲ τὰ ἀλληγορικὰ ἐπιγράμματα, τῶν λίθων ἐκείνων, οἵτινες τόσον ἀπαθῶς διέρχονται τὸ ἀτελεύτητον τοῦ χρόνου, εἰς τὰ δάση τῶν κυπαρίσσων....

Εἶνε βαρεία καὶ ὀχληρὰ σήμερον ἡ ἐν τῷ θαλάμῳ μου ἀτμόσφαιρα. Πάντα τὰ ἑαυτῷ ἔλαβον πένθιμον ὄψιν ὑπὸ τὸ φῶς μιᾶς καὶ μόνης λαμπάδος ἥτις ἀφήνει τὸ βαθος εἰς σκότος συγκεχυμένον. Τῇδε κἀκεῖσε λάμπουσι χαλῦδδινοι αἰχμαί, λεπίδες καμπύλαι γαταγανίων καὶ ἐπὶ τοῦ βαθέως ἐρυθρόχρου παραπετάσματος τοῦ τοίχου, τὰ παράδοξα ποικίλματα φαίνονται ὡς συμβολικὴ ἀπεικόνισις ἀνατολικῶν μυστηρίων, ἐντελῶς εἰς ἐμὲ ἀκαταλήπτων. Ὁποῖαι ἄγνωστοι ὑπάρξεις, γενεᾶς προηγηθείσης τῆς ἡμετέρας, ἐπαγίωσαν ἐν τοῖς σχεδίοις τούτοις τὰ ὄνειρά των, τὰ ἀναλλοίωτα ὄνειρά των; Ἐκεῖνοι, δι' οὓς ἐχάλκευσαν τὰ ὅπλα ταῦτα καὶ ὕφανον τὰ χρυσοῦφαντα παραπετάσματα, ὁποίας ἄραγε χιμαίρας ἔπλαττον, ὁποίους ἔρωτας, ὁποίας προσδοκίας;

Αἰσθάνομαι ἀπομακρυνομένους ἐμοῦ ὅσον οὐδέποτε τοὺς πιστοὺς ἐκείνους, οἵτινες νῦν ἀναπαύονται ἐν τῷ ἱερῷ χώματι πρὸ λευκῶν τεμενῶν. Ἅπασα αὕτη ἡ παλαιὰ ἀνατολικὴ διακόσμησις, μὲ περιβάλλει τὴν ἐσπέραν ταύτην ἵνα ἐννοήσω κάλλιον ὁπόσον διαφέρουσι, καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς ψυχῆς, αἱ διάφοροι ἀνθρώπιναι φυλαὶ καὶ ὁπόσον εἶνε ἄφρον, ἀπερίσκεπτον καὶ ἀπαίσιον τὸ νὰ ζητῇ τις ἔρωτα ἐκεῖ πέραν. Μεταξὺ τῶν δύο ἀποπλανηθέντων ἐραστῶν ἀπομένει πάντοτε ὁ φραγμὸς τῆς κληρονομίας καὶ τῆς ὅλως ἀντιθέτου ἀγωγῆς, τὸ βάραθρον τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἑνωνθῶσι. Καὶ ὀφείλουσι νὰ προείδωσιν ὅτι βραδύτερον, ὅτε θὰ προσεγγίσῃ τὸ τέλος των, δὲν θὰ ἔχωσιν, ὅπως ἀποκοιμηθῶσιν ὁμοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν, οὐδὲ τὴν κοινὴν ἀνάμνησιν, τὴν τόσῳ παρήγορον τῶν θρησκευτικῶν ἰδανικῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὅτι τὸ αὐτὸ χῶμα μετέπειτα, ὅπως ἐντὸς αὐτοῦ ἑνωθῶσιν.

Νομίζομεν οὕτω ὅτι ὁ χρόνος καὶ ὁ θάνατος ἀποχωρίζουσιν ἡμᾶς ἔτι μᾶλλον καὶ ὅτι ἀναλύεται ἕκαστος ἡμῶν ἐν ἀντιθέτῳ ματαιότητι....

Τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα βλέπω ἀναδίδουσι τὸ τουρκικὸν ἄρωμα ὡς ἔν τινι σεραγίῳ· ἡ σιγὴ αὕτη εἶνε ἀλγεινὴ ἐπίσης, αὐξάνει τὸ πνιγηρὸν ἄρωμα τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἀνοίγω ἐντελῶς τὰ παράθυρα....

Ἡ σιγὴ εἶνε ἡ αὐτή, καθίσταται βαθυτέρα, ἐπιτεινομένη ὑπὸ τῆς περιξ γενικῆς σιγῆς. Εἰσδύει μικρὰ πετῶσα ψυχὴ καὶ αἱ μήκισται τῆς σελήνης ἀκτῖνες. Εἰσέρχεται ἐπίσης δρόσος, δρόσος λεπτοτάτη, προερχομένη ἐκ τῶν κήπων, ἐκ τῆς ἐξοχῆς καὶ τῶν μεγάλων ἐλῶν, ἅτινα ἐκτείνονται ἐκεῖθεν τῶν μικρῶν πτελεῶν τοῦ περιφράγματος. Αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀφυπνιζόμενον ὑπὸ τῆς δρόσου ἐκείνης, ὡς ὑπὸ σκοτεινοτάτου ὀνείρου καὶ κύπτω ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἵνα ἀναπνεύσω ζωήν. Τὰ οἰκεῖα ἀντικείμενα τῆς γειτονίας ἐμφανίζονται μοι τότε εἰς τὰς ἀπ' αἰώνων συνήθεις θέσεις των· ὁ σεληναῖος φωτισμὸς τοῖς δίδει, τὴν νύκτα ταύτην, ὄψιν ἀμετατρέπτως ἤρεμον καὶ σχεδὸν φαντασιώδη, ἄϋλον· ἀλλ' ἐν τούτοις εἶνε τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα καὶ ἐνῷ καθ' ὅλον τὸν βίον μου ἔβλεπον τὰς παλαιὰς ἐκείνας στέγας, τὰς πτέρυγας τοῦ τείχους, τὰ βαθέα χάσματα τῶν κήπων, τὰ σκιερὰ ἐκεῖνα στρώματα τῆς χλόης, νομίζω ἤδη ὅτε πάντα ταῦτα μοὶ ψάλλουσι μελαγχολικόν τινα ὕμνον τῆς γενετείρας γῆς, συμβουλεύοντά με νὰ μὴ ἀποδημήσω. Πόσοι ἄλλοι, ἁπλούστεροί μου, οὐδέποτε ἐγκατέλειπον τὴν χώραν ταύτην, οὐδ' αὐτὴν ἔτι τὴν γειτονίαν ἴσως! Ὦ ἐὰν εἶχον πράξει ὡς αὐτοί...

Εὐωδία τις ἀνέρχεται ἐκ τῶν κήπων, συμμιγὴς ὑγρασίας, βρύων, ξηρῶν φύλλων, εὐωδία ἰδιάζουσα εἰς τὰς πρώτας ψυχρὰς ἑσπέρας, καθ' ἃς, ἐλαφραὶ ὑψοῦνται ὁμίχλαι. Φθινόπωρον ἤδη! Ἔν ἔτι θέρος, ὅπερ παρέρχεται, ὅπερ θὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ παρελθόν, ὁπόταν ἐπανέλθω ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Θεέ μου, θὰ στερηθῶ, χάριν τοῦ ταξειδίου τούτου, τῶν τελευταίων ὡραίων ἡμερῶν τῆς πατρίδος μου, τῆς ὡραιοτέρας ἀνθήσεως τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἡμῶν ῥόδων, καὶ δὲν θὰ ἴδω πλέον, ἐφέτος, δύο προσφιλεῖς ὑπάρξεις, μὲ μελανὰς ἐσθῆτας, περιδιαβαζούσας ἐν τῇ αὐλῇ μας, κατὰ τὰς τελευταίας λαμπρὰς ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου. Καὶ τίς οἶδε, μὲ τὸ μυστηριῶδες, τὸ ἄγνωστον τοῦ θαλασσινοῦ μου σταδίου, τίς οἶδε, ποτε θὰ ἐπανεύρω τὰ ἀντικείμενα ταῦτα; Ἰδοὺ με διστάζοντα ἤδη, μελαγχολικὸν καὶ σχεδὸν μεταμελούμενον, κατὰ τὴν παραμονὴν αὐτὴν τῆς ἀποδημίας μου, ἕνεκα τῆς θλίψεως δι' ὅ,τι ἐγκαταλείπω.

Εἶτα, ἀποτόμως, ὅλα μεταβάλλονται· μόλις στραφῶ πρὸς τὸ ἐρυθρόχρουν τουρκικὸν δωμάτιον, ἐν ᾧ, τὰ ὅπλα λάμπουσι· τὸ πᾶν λησμονῶ καὶ μοὶ γεννᾷ ἀνυπόμονον ταραχὴν ἡ ἀνάμνησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕνεκα φυλακτηρίου, ὅπερ ἐξέβαλον ἐκ τοῦ βάθους θήκης τινος καὶ ὅπερ ἀνήρτησα περὶ τὸν τράχηλόν μου.

Ἀπὸ ἐτῶν δὲν εἶχον ἴδει τὸ ἀνατολικὸν τοῦτο περίαπτον. Περιέχει ἄγνωστα εἰς ἐμὲ καὶ μικροσκοπικὰ καὶ μυστηριώδη ἀντικείμενα, ἐγκεκλεισμένα ἔν τινι θυλακίδι· ἡ θυλακὶς εἶνε ἐρραμμένη λίαν ἀκόμψως ὑπὸ μικρᾶς ἀδεξίας χειρός, ἥτις ἐν τούτοις εἰργάσθη μετ' ἐπιμελείας πρὸς τοῦτο· περιβάλλεται δὲ ὑπὸ χρυσοῦφάντου ἐριούχου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε κεντημένον ἓν ῥόδον· καὶ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο τεμάχιον τοῦ ὑφάσματος ἐξελέγη, ἐκόπη ἔκ τινος μικρᾶς βέστας, ἣν παιδίσκη κιρκασία ἐφόρει ἐπὶ δύο θέρη τοῦ βίου της, ὅτε μετέβαινεν εἰς τὸ σχολεῖον διὰ τῶν ὑπὸ ὑψηλοῦ χόρτου κεκαλυμμένων ἁτραπῶν τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον χωρίου Κανλιτζᾶ. Νομίζω ὅτι εἶνε παλαιὰ ὡς ὁ κόσμος, ἡ παιδαριώδης ἴσως, ἀλλὰ συγκινητικὴ ἐκείνη ἰδέα, τοῦ ν' ἀνταλλάσσωσι μεταξύ των οἱ ἀγαπῶμενοι ἀσήμαντα ἀντικείμενα, χρονολογούμενα ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ζωῆς των καὶ νὰ μεταβάλωσι ταῦτα εἰς φυλακτήρια κατὰ τῆς ἀμοιβαίας λήθης· ἀπήντησα τοῦτο πολλάκις εἰς πρόσωπα φυλῶν λίαν διαφόρων. Καὶ τὸ ἐνιαῖον τοῦτο τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων μὲ καθιστᾷ οἴμοι! ὑποπτον πρὸς τὴν ἀτομικότητα τῶν ψυχῶν· ὅτε ἀναλογίζομαι τοῦτο, τοσοῦτον ὅμοιαι μοὶ φαίνονται αἱ ψυχαί, ὥστε ἀναγκάζομαι νὰ τὰς θεωρήσω ὡς ἀναθυμιάσεις ἐφημέρους τοῦ αὐτοῦ ἀπροσώπου παντὸς: τοῦ *εἴδους*, ἐπ' ἀόριστον ἀνανεουμένου.

Λοιπὸν οὕτω συμβαίνει παρ' ἅπασιν: ὅτε ὁ ἔρως αὐξάνει καὶ ἀνυψοῦται μέχρι τοῦ πόθου νὰ ἦτο αἰώνιος, ἢ ὅτε ἡ φιλία καθίσταται ἀρκούντως μεγάλη, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ τὸν φόβον μὴ μαρανθῇ, στρέφομεν πρὸς τὸ παρελθὸν τὰ βλέμματα ἡμῶν, πρὸς τὰ παιδικὰ ἔτη ἐκείνων, οὓς ἀγαπῶμεν. Τὸ παρὸν φαίνεται βραχὺ καὶ ἀνεπαρκές· τότε γενώσκοντες ὅτι τὸ μέλλον δὲν θὰ ὑπάρχῃ ποτέ, προσπαθοῦμεν νὰ ἐπανέλθωμεν πρὸς τὸ παρελθόν, ὅπερ, ἐκεῖνο τοὐλάχιστον, ὑπῆρξε. Πρὸς ποῖον ὡμοιαζες ὅτε ἦσο μικρά; Εἰπέ μοι πῶς ἦτο τὸ πρόσωπόν σου, ἡ ἐνδυμασία σου; Τί ὠνειροπόλεις ὅτε ἦσο παιδίον; Πῶς ἦτο τὸ βάδισμά σου καὶ τὰ παίγνιά σου;

Καὶ ἐγὼ θέλω νὰ σοὶ διηγηθῶ τὰς πρώτας παιδικάς μου χαρὰς καὶ τὰς πρώτας μου θλίψεις. Θέλω μάλιστα νὰ σοὶ δωρήσω μικρὸν ἀντικείμενον ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἀντικείμενον, ὅπερ μοὶ ἦτο λίαν πολύτιμον. Ἐν Ἐγιούπ, ἐν τῷ πλήρει κινδύνων μυστηρίῳ τοῦ τουρκικοῦ ἡμῶν οἴκου, ἀμφότεροι κεκλεισμένοι καὶ ἀνήσυχοι εἰς τὸν ἐλάχιστον θόρυβον, ὃν ἠκούομεν ἀνὰ τὴν ἔξωθεν βαθυτάτην σιγήν, διηρχόμεθα πολλάκις τὰς χειμερινὰς ἡμῶν ἑσπέρας καταγινόμενοι εἰς συνομιλίας τοιούτου εἴδους. Καὶ τοσάκις κατὰ τὸν βίον μου — πρὶν ἢ γνωρίσω αὐτὴν καὶ ἀφοῦ τὴν εἶχον λησμονήσει σχεδὸν —τοσάκις, φεῦ! ἔπραξα τὸ αὐτὸ μετ' ἄλλων, ὑπὸ τὴν γλυκείαν τῆς φιλίας, ἐπήρειαν ἢ ὑπὸ τὸ διαβατικὸν γοητρον τῶν ἐρώτων.... Ὦ! πόσον καὶ τοῦτο ἔτι εἶνε οἰκτρὸν δέλεαρ!

Ἐν τούτοις, Θεέ μου, ἔσχε τὴν λαμπροτέραν μερίδα τῆς μέθης, ἣν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀπολαύσῃ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, καὶ ὤφειλεν ἴσως νὰ ἀποθάνῃ εὐχαρίστως μετέπειτα ἐκεῖνος, πρὸς ὃν θελκτικὴ παιδίσκη ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ δωρήσῃ περίπτον κατὰ τῆς λήθης καὶ κατασκευάσῃ αὐτὸ μετὰ τοσης ἀγάπης, θυσιάζουσα τὸ ἱερώτερον τῶν λειψάνων τῆς παιδικῆς της ἡλικίας.

Ἄλλως, τὸ χρυσοῦφαντον ἐκεῖνο περίαπτον τὴν ἑσπέραν ταύτην ἐνεργεῖ διὰ τῆς μαγικῆς του δυνάμεως, διότι ἰδοὺ ὅτι συμπληρῶ παραδόξως τὴν διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου ἀρξαμένην ἐπίκλησιν. Αἴφνης νομίζω ὅτι παρουσιάζεται ἐκείνη, ἥτις μοὶ ἔδωκεν αὐτό· τὴν βλέπω, ἀναρτῶσαν εἰς τὸν τράχηλόν μου τὸ φυλακτήριον, εἶτα ἀτενίζουσάν με διὰ βλέμματος, ἐν ᾧ διαφαίνεται ἡ ἀφελὴς καὶ σεμνοπρεπὴς ψυχή της· τὸ προσωπόν της ἀνέδυ ἐκ τοῦ σκότους μετὰ τῆς ἐκφράσεως, ἣν εἶχε κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας καὶ μὲ τὸ πλῆρες ἐρωτηματικῶν βλέμμα της... Τότε, ὅ,τι πρὸ μικροῦ παρουσιάζετο εἴτε πλαστόν, εἴτε ἀόριστον ἐν τῷ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματί μου, ἐξηφανίσθη ὡς νέφος, μεθ' ὅσα καὶ ἂν εἶχον σκεφθῆ ἀπαθῶς καὶ ἐγωϊστικῶς περὶ τοῦ πιθανοῦ θανάτου της. Ὦ! ὄχι, ἀντὶ τοῦ μνήματος ἐκείνου κάλλιον ἂς τὴν ἐπανεύρω, ἀδιάφορον ἐν τίνι καταστάσει, ἀδιάφορον ἀντὶ τίνος θυσίας· θὰ προτιμήσω νὰ τὴν ἐπανίδω, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται ν' ἀρχίσωσι δι' ἐμὲ νέα δεινά· δὲν ἐλπίζω τοῦτο ἀλλ' αἰσθάνομαι ὅτι θὰ τὸ ηὐχόμην, ἀντὶ παντὸς κινδύνου. Ὦ! ἂς τὴν ἐπανεύρω, ἔστω γραίαν, ἔστω θνήσκουσαν, σκιὰν μόλις ἐννοοῦσαν, ἥτις ν' ἀντιληφθῇ μόνον τὴν ἐπάνοδόν μου καὶ νὰ μὲ ἀκούσῃ ζητοῦντα συγχώρησιν. Σκιὰν ἔχουσαν εἰσέτι τοὺς ὀφθαλμούς της, τὴν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν της, σκιὰν ἣν ν' ἀγαπήσω ἐπὶ στιγμὴν μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως καὶ τῆς τρυφερότητος τῆς ψυχῆς μου· ἢ καὶ ἐὰν οὕτω εἶνε γεγραμμένον, ἂς τὴν ἐπανίδω λησμονήσασάν με, νέαν, ὡραίαν πάντοτε καὶ ἀπολαυούσαν ἐν ἠρεμίᾳ τοῦ θέρους τοῦ βίου της, ὀλίγων ὡραίων ἐτῶν, ἅτινα θὰ ἦταν προωρισμένα καὶ δι' αὐτὴν ὅπως καὶ διὰ πᾶν ἄλλο πλάσμα καὶ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ εἶχον το δικαίωμα νὰ τῇ ἀφαιρέσω.

Οἱ φραγμοί, περὶ ὧν ἀνέφερα ἤδη, αἱ μέγισται ἐκεῖναι διαφοραὶ τῶν φυλῶν καὶ τῶν θρησκειῶν ὑπάρχουσιν ἄρα γε; δὲν γνωρίζω πλέον. Πάντων τούτων ὑπερέχει ὁ ἔρως, τὸ γόητρον βλέμματος, ὅπερ μεταδίδεται ἐκ τοῦ βάθους μιᾶς ψυχῆς εἰς τὸ βάθος ἑτέρας· τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ἐὰν εὑρίσκετο ἐδῶ, πλησίον μου, θὰ ἐβάδιζον πρὸς αὐτὴν καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἐνδοιασμοῦ, μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη θὰ τὴν ἐλάμβανον ἐκ τῆς χειρός· θὰ τὴν ἔφερον δέ, ἐν μέσῳ παντός ὅ,τι ἔχω ἱερώτερον καὶ προσφιλέστερον.

Ἅπασαι αἱ εὐμετάβολοι ἐντυπώσεις τῆς ἑσπέρας ταύτης ἐξαφανίζονται ἤδη ἐν τῷ μεστῷ συγκινήσεων πόθῳ τοῦ νὰ τὴν ἐπανίδω, κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ πρὸς αὐτὴν ἐνθουσιασμοῦ μου,—ἐνθουσιασμοῦ ἄνευ ἐλπίδος...

(Ἕπεται)

ΨΗΦΙΔΩΤΟΝ

Ἡ πικροτέρα εἰρωνία εἶνε νὰ ἔχῃ τις ἀντικείμενον, καλούμενον χρηματοφυλάκιον, καὶ νὰ εἶνε τοῦτο κενόν.

Μς

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖος καρπὸς γίνεται ξυνός ὅταν ἐξαχθῇ τοῦ φλοιοῦ του. Βεβαίως ὅμως ἡ γυνὴ εἶνε γλυκυτέρα ὅταν εὑρίσκηται ἐκτὸς τοῦ οἰκουξτῆς.

Μς

Ἡ ἐλευθερία εἶνε ὡραῖον πρᾶγμα, ὅταν δὲν εἶνε τις γεροντοκόρη.

Μς

Ὅσον ὀλιγωτέρας ἐργασίας ἔχει ἡ γυνή, τόσον περισσοτέρας ἔχει ἡ καρδία της.

Μς

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΩΧΡΙΑ

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος λαβὼν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ Πάσχα συγχαρητήριον τοῦ Σουλτάνου ἔσπευσε νὰ ἀποδώσῃ τὸ φιλοφρόνημα εὐχαριστῶν. — Ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ ἀφιερωμένη αἰφνιδίως διὰ τῆς θαλαμηγοῦ της «Μιραμὰρ» εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν καὶ ἐπισκεφθεῖσα τοὺς βασιλεῖς ἀνεπισήμως, ἐξέδραμεν εἶτα εἰς Δεκέλειαν καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέπλευσεν εἰς Αἴγιναν ὁπόθεν ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἀναχωρητήριόν της. — Ἐπὶ τριήμερον διαρκέσασαι ἐπερατώθησαν δι' ἐκδρομῆς εἰς Λαύριον αἱ ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ φιλ. συλλόγου «Παρνασσοῦ» ἑορταί. Τούτων συμμετέσχε καὶ ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἐν προπόσει του ἐκφράσας τὴν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Βασιλέως διὰ τὴν πορείαν ἣν ἀκολουθεῖ ὁ σύλλογος.—Ἀπεβίωσεν ἐν Πετρουπόλει ὁ ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Παγίδας εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἑλλήνων κληρικῶν.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης ἔλαβον σύντονα μέτρα ὅπως μὴ διαταραχθῇ ἡ τάξις ὑπὸ τῶν ἀναρχικῶν κατὰ τὴν 1 Μαΐου. — Ὁ πρίγκιψ καὶ ἡπριγκίπισσα τοῦ Σάξ Μαΐνιγκεν διαμένουσιν ἀπό τινων ἡμερῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπισκεπτόμενοι τὰ μουσεῖα καὶ τὰ ἀξιοθέατα αὐτῆς. —Νέα κακουργήματα ἀναρχικῶν καὶ ἀνατινάξεις διὰ δυναμίτιδος ἀγγέλλονται ἐκ Παρισίων.— Ἐν Ρουτσουκίῳ τῆς Βουλγαρίας ἀνεκαλύφθησαν πολλαὶ βόμβαι πλήρεις δυναμίτιδος, πρὸς ἄγνωστον σκοπὸν προωρισμέναι. — Ἡ Βουλγαρία ἀπηύθυνε τῇ Πύλῃ διακοίνωσιν δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν ἀναγνωρισιν τοῦ ἡγεμόνος Φερδινάνδου.—Τηλεγραφοῦσιν ἐξ Ἰνδιῶν, ὅτι ἡ χολέρα ἐνεφανίσθη εἰς διαφόρους ἐπαρχίας.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὁ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς «Κωμῳδίας» δίδων παραστάσεις θίασος διεκόψεν ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ταύτας ὅπως ἐκγυμνασθῇ εἰς «Τὸ βιολὶ τοῦ Μυλωνᾶ» κωμειδύλλιον, διασκευασθὲν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μετ' ἀσμάτων τονισθέντων ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Σπινέλη.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ὁ ἐν Παρισίοις «Σύλλογος πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν» θὰ ἑορτάσῃ εἰκοσιπενταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως του τὴν 5 προσεχοῦς Μαΐου (ν).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ—ΠΕΡΙΕΡΓΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἐν Μόσχᾳ πρό τινων ἡμερῶν ἐπισήμως ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια δύο ἔτι νέων ἐκθέσεων. Τῆς ἐκθέσεως εἰκόνων τῆς Ρωσικῆς καὶ τῶν ξένων σχολῶν καὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν παλαιῶν καλλιτεχνημάτων ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου, προσελάνης καὶ χαλκοῦ. Αἱ ἐκθέσεις αὗται ἐπέτυχον πληρέστατα, διότι ἐξετέθησαν ἐν αὐταῖς πλεῖστα ἀντικείμενα πολυτιμότατα καὶ σπανιώτατα εἰς τὸ εἶδός των. Εἷς τῶν κυριωτέρων ἐκθετῶν τῆς ἐκθέσεως τῶν εἰκόνων εἶνε καὶ ὁ Μ. Δ. Σέργιος·

*

Ὑπό τοῦ ρωσικοῦ περιοδικοῦ «Ρωσικός Βίος» ἐξεδόθη ὑπὲρ τῶν ἐκ τῆς σιτοδείας παθόντων φυλλάδιον, ἐν ᾧ δημοσιεύονται πλεῖστα ποιήματα τοῦ ὑπό τό ὄνομα Κωνσταντῖνος Ρωμανὼφ κρυπτομένου καὶ διακεκριμένου πλέον καταστάντος ποιητοῦ Μ. Δουκὸς Κωνσταντῖνου, ἀδελφοῦ τῆς ἡμετέρας Βασιλίσσης. Τὰ ποιήματα ταῦτα κρίνονται ὡς ἐπιτυχέστατα.

*

Ἐν τινι ἀρτισυστάτῳ «Φοιτητικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ» τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐγένετο ἀγὼν λόγου. Οἱ διαγωνιζόμενοι ἦσαν τρεῖς φοιτηταί, οἵτινες κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ ὤφειλον νὰ διατρέξωσι 50 χιλ. στίχους ἀνὰ πᾶσαν ὥραν ἐπιτρεπομένης αὐτοῖς διλέπτου μόνον διακοπῆς. Ἐκ τῶν διαγωνιζομένων ὁ μὲν ἀντέσχεν ἐπὶ δύο ὥρας ἀναγνοὺς 83.000 στίχους, ὁ δὲ διέτρεξεν 60,000 στίχους μόνον. Τὸ βραβεῖον ἀπενεμήθη εἰς τὸν τρίτον τῶν διαγωνιζομένων, ἀναγνώσαντα ἐπὶ 3 ὥρας 147,000 στίχων χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐλαχίστην κόπωσιν ἢ ἐνόχλησιν.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Περιέργω. Περιμένομεν Κ. Μ. Ζ. Κπολιν Σ τ. Δ Π· Ρόδον. Μιχ. Γ· Σίφνον. Στ Μ. Ἀδρ)πολιν· Ν. Ν. Σ. Μασσαλίαν. Κ, Π. Ι· Ἄργος. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Λασσάνειος δραματικός ἀγών. Κρίσις ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Νεοκλέους Καζάζη.

Περὶ τῆς διὰ τῆ ἐργασίας οἰκονομίας καὶ περὶ ἀσφαλίσεως, μελέτη Κ. Χ. Βάμβα.

Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ Ἐπ. Κυριακίδου Φυλλ Ιϛ'.

Φιλολογικὸς σύλλογος Παρνασσός. Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ Κϛ' ἔτος γενομένων (1891—1892) ὑπὸ Σίμου. Μπαλάνου προέδρου.

ΑΙ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Μετάφρασις

ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΖΥΓΟΜΑΛΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΕΤΙ

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ	ὑπὸ *Πέτρου Λοτῆ.*	**Η ΑΙΣΒΩΝ**	ὑπὸ *Ἀρμάνδου Dayot.*
ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ	» *τοῦ κόμητος δὲ Μουί.*	**ΤΟ ΠΕΚΙΝΟΝ**	» *Μαυρικίου Παλαιολόγου.*
ΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ	» *τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ τῆς Ρουμανίας.*	**Η ΚΟΠΕΝΑΓΗ**	» *Ἀνδρ. Michel.*
ΤΟ ΚΑΙΡΟΝ	» *αμιλ Πελλετάν.*	**ΤΟ ΑΛΓΕΡΙΟΝ**	» *M. Vahl*
Η ΒΙΕΝΝΗ	» *Ἰουλιέττας Ἀδάμ.*	**Η ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ**	» *M. Barrés.*
Η ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΙΣ	» *Μελχιὸρ δὲ Βογκέ.*	**ΤΟ ΜΕΞΙΚΟΝ**	» *A. Genin.*
ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟΝ	» *αρόλου Δίλκε.*	**Η ΓΕΝΕΥΗ**	» *Edouard Rod.*
ΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ	» *Ἄρτωρ. Proust.*	**ΑΙ ΒΡΥΞΕΛΛΑΙ**	» *Cam. Lemonnier.*
Η ΡΩΜΗ	» *Γαστὼν δὲ Βοασιέ.*	**ΤΟ ΡΙΟΝ ΙΑΝΕΙΡΟΝ**	» *de Santa Anna Nerv.*
Η ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ	» *τοῦ κόμητος δὲ ερατρύ.*	**Η ΚΑΛΚΟΥΤΑ**	» *J. Darmesteter.*
ΤΟ ΤΟΚΙΟΝ	» *Ἰουδὶθ Γκωτιέ.*	**Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΑ**	» *Harald Hansen.*
ΤΟ ΑΜΣΤΕΛΟΔΑΜΟΝ	» *Ἐρρίκου Havard.*	**Η ΜΑΔΡΙΤΗ**	» *Ἐμιλίου Καστελάρ.*

ΑΓΓΕΛΙΑΙ
30 Α.
ὁ στίχος ἢ ἀποκοπή.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΦΑΚΕΛΛΩΝ
παντὸς εἴδους, ὡς καὶ χάρτου πινθίμου καὶ φακέλλων.
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΑΡΤΟΝΙΩΝ
δι' ὅλα τὰ μεγέθη μὲ γωνίας ἐπιχρύσους (Biscautés Dorés).
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΠΛΑΚΕΣ
τῶν Οἴκων Lumière, Monkhowen, Apollo.
Ἔφθασαν τὰ ἀναμενόμενα αὐτόματα
ΑΝΑΠΤΗΡΙΑ ΣΙΓΑΡΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ

Καθηγητὴς ἔχων διαθεσίμους ὥρας τινάς, ἀναλαμβάνει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικῆς ἐν βραχεῖ διαστήματι καὶ μὲ συγκαταβατικὰ σχετικῶς δίδακτρα. Ἡ «Ἑβδομὰς» συνιστᾷ αὐτὸν διὰ τὴν καλὴν καὶ πρακτικὴν αὐτοῦ μέθοδον.

Διεύθυνσις Ὁδὸς Πενακωτῶν 39

ΕΤΟΣ
ΕΤΟΣ
ΕΤΟΣ
ΕΤΟΣ

Τὸ νέον πλήρες κομψοτάτων εἰδῶν
ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ «Ο ΑΕΤΟΣ»
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ
(Ὁδὸς Σταδίου)
Συνιστᾶται τοῖς πᾶσι ὡς μοναδικὸν διὰ τὴν κομψότητα, στερεότητα, εὐθηνίαν.

Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ
13—Ὁδὸς Καπνικαρέας—13

Τοποθετήσεις ἠλεκτρικῶν κωδώνων, τηλεφώνων, τηλεγράφων, ἀλεξικεραύνων κλπ.
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ
ἐπιστημονικῶν καὶ ἰατρικῶν ἐργαλείων.
ΠΩΛΗΣΕΙΣ
διαφόρων ὑλικῶν τῶν ἐργολάβων.

L'ARGUS DE LA PRESSE

Voulez-vous être informé avec exactitude et rapidité de tout ce qui s'imprime dans les Journaux et Revues français et étrangers sur un *sujet* un *fait*, ou une *personnalité* quelconque? — Adressez-vous, 157, rue Montmartre, à l'**Argus de la presse,** A. CHÉRIE, Directeur; Paris.—Depuis 10 ans, l'**Argus,** a fournit à ses abonnés *plus de deux millions* d'extraits de journ aux sur n'importe quel sujet.

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
ΜΙΧ. ΑΡΝΙΩΤΟΥ
Ὁδὸς Σοφοκλέους

ΔΕΝΟΝΤΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΛΥΤΕΛΩΣ
ΧΡΥΣΟΝΟΝΤΑΙ ΤΑΙΝΙΑΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
Κατασκευάζονται καὶ πωλοῦνται κατάστιχα παντὸς εἴδους ἐφάμιλλα τῶν ἀγγλοαμερικανικῶν κατὰ τὴν ποιότητα καὶ στερεότητα, ἀλλὰ πολυτούτων ἐφθηνότερα.

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE
REVUE BLEUE
Paraissant le Samedi
Six mois 20 fr. Un an 35
PARIS
111. Bd. St Germain 111.

PETRAS & Cie.
Commission Représentation
EXPORTATION
des
TAPIS de TURQUIE
Fourniseurs de S. M. le Roi de Grèce
SMYRNE

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ